

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestén megjelent e minden könyvtárunknál kapható:

SOPHOKLES TRAGOEDIAI.

Fordította

CSIKY GERGELY

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Ara füzve 4 frt. — Félbördiskötésben 5 frt. — Elzevir-kiadás (hollandi merített papíron) füzve 8 frt.

Tartalom: Sophokles. — Oedipus király. — Jegyzetek Oedipus királyhoz. — Oedipus Kolonosban. Jegyzetek a kolonosi Oedipushoz. — Antigone. — Jegyzetek Antigonehoz. — Elektra. — Jegyzetek Elektrához. — Ajas. — Jegyzetek Ajas-hoz. — Philoktetes. — Jegyzetek Philokteteshez. — A trachisi nök. — Jegyzetek.

Gyár: **MOSONBAN;** (alakult 1856).

KÜHNE E.

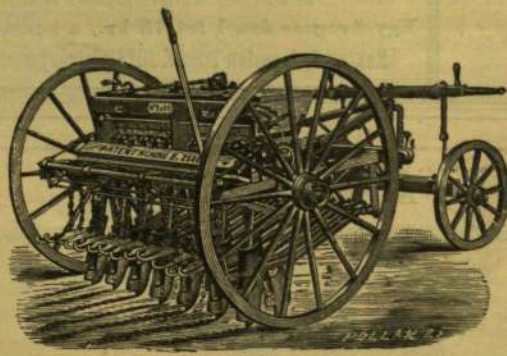
gazdasági gépgyára

Főraktár: **BUDAPEST,** VI. váci-körút 21.

Ajánlja a t. gazdaközönségnek az általán kedvelt népszerű és több mint 10,000 példányban elterjedt paratlan munkát végző egyedül valódi

„Hungaria Drill” sorvetőgépeit,

„BALANCE”-Hungaria Drill (Wabrosch szabadalma) legjobb sorvetőgép a hegyes vidékre. Szörvetőgépeket, saját és ABERDEEN rendszer szerint, egyes, kettős és hármas ekóit. LAACKE-féle szántóföld-és rétboronait.

Rosták (új Triumph szelelő magtárosa) konkolyozók, szecskavágók, daralók, kukorica-morszolók és egyéb gazdasági gépek és eszközök nagy készletben mindenkor raktáron. Árjegyzék kívánra bérmentve

HÖLGYEK FIGYELMÉBE!!

A legújabb és legkitűnőbb, Dr. Haebbron-féle arctisztító kenőcs és bőrszépítő szappan ára nagy tégely 60 kr., kicsi 35 kr. szappan 35 kr. Kapható Budapestén Török József gyógyszerész. és az ország jobb hírvé győgytáraiban.

A „FRANKLIN-TÁRSULAT” kiadásában Budapestén megjelent és minden könyvtárunknál kapható:

KÁLDI VÁLOGATOTT EGYHÁZI BESZÉDEI

BEVEZETÉSSEL ÉS SZÓTÁRRAL

Szerkesztette

BELLAAGH ALADÁR.

Ára füzve 1 frt.

A családi boldogság.

Mindenrendű asszonyok és leányok számára.

Szerkesztette

KALOCSA RÓZA.

Ára füzve 80 kr., keménykötésben 1 frt.

Kitüntetve számos mezőgazdasági kiállításokon. Elismerések jockey-clubbaktól.

KWIZDA cs. és k. szabad. Restitutionsfluidja (mosóvíz lovaknak)

hosszú évek óta a legjobb eredménnyel használt mosóvíz erősítőül nagyobb fáradságok előtt és után. Nélkülözhetetlen segédszer szarvasok, szarvasok, marjaknak, irrányok, az idegek feszültsége, taggyengeség, bémársok és ágyasok gyógyításánál. A lovaknak mozgékonytágot kölcsönöz, és kiváló munkálkodásra képesíti. — Egy palackkal 1 frt 1.40.

KWIZDA kornenburgi marhatáp-pora lovak, szarvasmarha és juhok számára, sok évi kísérlet szerint, hajrendesen nyújtatik, biztosan ható szer étvágyhiánnyal, vérteljes ellen, s a tej javítására. Legjobb elismerve mint segédszer a légző- és emésztő-szervi betegségek gyógykezelésénél. — Egy dobozzal 35 kr., nagy doboz 70 kr.

A hamisítások elleni védekezés céljából ügyeljünk a fennebbi védjegyre.

Főletét a Magyar királyság számára Budapestén Török József gyógyszerészében.

Továbbá nagyban kapható: Budai Emil gyógyszerész., Fáykiss J. gyógyszerész., Detsinyi F., Detsinyi C., Dalos Antal, cs. és kir. udvari nyergesnél, Glasz J., cs. és kir. udvari nyergesnél, Halbauer Testvérek, Hess Izidor és Társa, Hoffmann J., Kochmeister Fr. utódi, Maklary J., Márkus és Reich, Mautner Adolf, Molnár és Moser, Neruda N., Patak J., Pollak J. és Társa, Schlesinger és Szende, Schmedek és Grünstein, Schwarzkopf A. és Wolf, Stern és Schmiöldl, Stiasny Testvérek és Társa, Strobenitz Testvérek, Tauffer Károly gyógyszerész., Thalhammer és Seitz, Töpits J. Fia, és Wertheimer és Frankelnál. — Kicsinyben a legtöbb gyógyszerés és drogistánál kapható.

Kwizda Ferencz János, ker. gyógyszerész Kornenburgban, Bécs mellett, a cs. és kir. osztrák s a kir. román udvarok szállítója, állatgyógyászati eszközök néze.

Legjobb és Leghíresebb Pipere Hölgypor

La VELOUTINE

Különleges Rizpor BISMUTTAL VEGYITVE CH. FAY, ILLATSZERÉSZ. PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve

Harmadik kiadás

Óvás!

Tisztán tojás sárgájából készített

SZAPPAN

kapható kizárólagosan csak

LATZKOVITS A.

férfi-divatüzletében Budapest, IV., váci-utca 22. sz.

(Nemzeti szálloda épület.)

Ezen általam 15 évvel ezelőtt feltalált s tisztán tojás sárgájából készült szappan használata azon különös előnnyel jár, hogy az arcbort felhívítja, s azt természetes üdőségében megtartja. Minden más — hasonló elvezés alatt forgalomban levő gyártmány — szappantálalmánymunka gyöngye utánzata, melynek sárga színe festék által — mesterségesen uton lesz előállítva. Gyártmányom minden egyes darabja czégemet és aláírásomat viseli. 4301

RÉTHY JÁNOS

mérnök, nemzetközi szabadalmi irodája,

BUDAPESTEN, Erzsébet-körút 14. sz.

ezközli új találmányok szabadalmaztatását és a szabadalmak meghosszabbítását bármely államban. Elvállalja a találmányok értékesítését és védelmét. Mindennemű felvilágosítással szolgál szabadalmi ügyekben. — Védjegyeket beajstromoztat minden államban.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestén megjelent és minden könyvtárunknál kapható:

AZ ATYAFIAK.

Csiky Gergely regénye.

Ára füzve 1 forint 50 kr.

„Hazánk legkedveltebb savanyúvize”

A MOHAI ÁGNES

FORRÁS.

Legjobb asztali és üdítőital.

0 fensége József főherceg asztalán rendszeres italul szolgál.

Friss töltésben mindenkor kapható

ÉDESKUTY L.

cs. és kir. és szerb kir. udv. szállítónál, Budapestén. Ugyazint minden gyógyszerészben, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

WALLA JÓZSEF

czementáru-gyára

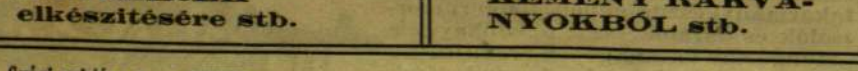
építési anyagok raktára

Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utca 13. sz.

Vállalkozik: GRANITERAZZO, BETONIROZÁSOK, CSATORNÁZÁSOK, SZÓKÓKUTAK, CZEMENT-LAPOK ÉS MOZAIK LAPOKKALI KÖVEZÉSEK elkészítésére stb.

Raktárt tart: KERAMIT LAPOK, KELHEIMI LAPOK, METTLACHI LAPOK, TERRACOTTA-ÁRUK, KÖFEDELPEP, TŰZÁLLÓ TEGLÁK, KEMÉNY RAKVÁNYOKBÓL stb.

Gyári raktára a gartenau Portlandi cement és vízhatlan méz-gyárnak.

Gyári raktára a gartenau Portlandi cement és vízhatlan méz-gyárnak.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, Egyetem-utca 4. sz.)

36. SZÁM. 1891. BUDAPEST, SZEPTEMBER 6. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt fél évre — 6. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt. fél évre — 4. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt. fél évre — 3. Kivülről előfizetőkhöz a postai legmeghatározott vitélőj is csatolandó

BALLAGI MÓR.

1815—1891.

TAVALY ilyenkor, — szeptember 5-én, — múlt ötven esztendeje, hogy dr. Ballagi Mór, az akkor már országos hírvé nyelvtudóst, teológust és tanferfiut a magyar tud. akadémiá tagjai közé választották. A ritka alkalmat mi is felhasználnánk, hogy a nagyérdemű férfü életének, küzdelmeinek, működésének képét fölelevenítsük olvasóink előtt. Örömmel cselekedtük, mert hisz örövendés eseményt nyújtott alkalmat reá, hogy valódi érdemet méltassunk; és azzal a reménnyel cselekedtük, hogy a folytonos munkában megedzett s akkor még ép testi, lelki erejében álló jeles tudósnak magas kora mellett is marad ideje érdemei koszorúját új borostyán-levelekkel gazdagítani.

Ennek egy éve csak. Egy kis arasznyi idő. S mennyire változott érzellemmel kell ezúttal ismét megemlékeznünk róla. Akkor a kedves kötelesség teljesítésének emelő érzete, ma a szomorú kényszerítés adja kezünkbe a tollat. A tavalyi jubiláns ma — halott.

E hó első napján, tehát csak pár nappal jubileumának évfordulója előtt, hunyt el hosszú, kinos szenvedés után, mely a 76 életévet ért tudós ritka tevékenységének ez előtt már fél évvel véget vetett.

Hírveves ember, a szó valódi értelmében országos hírvé kitűnőség hunyt el Ballagiban. Mert bár nem volt politikus, kinek munkássága, ha kissé zajos, a legkönnyebben tesz nálunk ismeretessé egy-egy nevet; sem regényíró vagy színész, kik aránylag szintén könnyü szerrel vergődnek hírvévre: kétségtelen, hogy az ő nevét minden igazán művelt magyar ismerte sokoldalú működésének egyik vagy másik ágából, vagy legalább magyar-német nagy szótára után, mely ma is a legjelentékenyebb szótár irodalmunkban s a leggyakrabban használt kézikönyvek egyike.

De épen, mert hírvévhöz nem azokon a pályákon jutott, melyekkel az nálunk már úgyszólván együtt járn szokott, épen az mutatja, hogy ugyan fáradság kellett érte, s hogy hírvévt az érdemek egész sorozatának kellett megelőznie. S valóban Ballaginál, hírvévél párosultán, nagyok az érdemek. Az a félszázadnál hosszabb idő, melyet a most elhunyt jeles férfü a magyar irodalom és közművelődés szolgálatában eltöltött, munkás, nagyon munkás élet vala, és csaknem évről-évre felmutathatók eredményei.

De nemcsak ez a kor telt el serény munkában nála. A gyermek és ifjúkori évek, melyek másnál az élet küzdelmeire nyugodt, békés előkészületnek szenteltek, ő neki már azok is nehéz munkanapok voltak: mert Ballagi a társadalomnak legalsóbb fokáról küzdötte ki magát önérejével. Nemesak, hogy szegény volt, de beteges is; nemcsak elhagyott, de az akkor megvetett társadalmi osztályból, a legszegényebb zsidóságból származott, s két hosszú évtizednél több telt el, míg a megélhetés megszerzésére föltételeiért nélkülözés és nyomor között kellett küzdenie. Ám e nehézségeket, melyek annyi tehetséget temetnek el idő előtt, ő leküzdötte hősileg s ezentul rohamosan emelkedett. Óriási munkaereje kitűnőséggé, vagyonos emberré és eredményekben gazdag működésü polgárrá emelte föl. Valóban „élet” volt az ő 76 éve; élet, melyet nem az állattias tengődés jellemez, hanem olyan élet, melyet Smiles művei óta a művelt közönség eszményinek kezd tartani: a maguk erejéből fölemelkedett emberek munkabíró s akadályokkal diadalmasan küzdő élete.

Nem egy ízben emlékeztünk meg már Ballagi Mórnak oly keservesen kezdődött, de további folyamában oly eredményteljes életéről, s ezért elegendőnek véljük, ha ezuttal működésének csak főbb eredményeit emeljük ki.

BALLAGI MÓR.

Neve legismeretesebb mint *nyelvtudósé*, s nevezetesen *szótáriróé*. Páriz-Pápai óta nem volt irodalmunkban annyira elterjedt szótár, mint a Ballagi, melynek minden egyes új kiadása valódi új dolgozat lett. Nagyon elterjedt e mellett már ötven évvel ez előtt kiadott, de azóta sokszor átdolgozott magyar nyelvtana, melyet német ajkuk számára írt. Legbecsebb nyelvészeti munkái azonban a «Magyar nyelv teljes szótára» című nagy műve, melyben az akadémiai nagy szótár hiányait akarta pótolni s a «Magyar példabeszédek» című két kötetes gyűjteménye. Megemlítendő, hogy ő írta magyar nyelven az első héber nyelvtant, s az első kereskedelmi műszótárt. Apróbb nyelvészeti dolgozatainak száma igen nagy s különösen érdekesek ezek között a legutóbbi két évtized alatt tartott akadémiai értekezései, melyekben főképp a «Magyar nyelvőr» által kezdett iránynak általa túlzottnak tartott némely következtetéseit támadta meg, s melyek következtében az irodalmi közvélemény őt a «neológok» vezérének tekintette.

Irodalmi működésének másik nagy tere a *theologia* volt. Itt is vezérére emelkedett, különösen a 60-as évek végén s a 70-es évek kezdetén, midőn főképp a Révész Imre vezetése alatt álló debreczeni theologusokkal egész az elkeseredésig menő polemikát folytatott. Míg a nyelvészeti terén Szarvas Gábor reformjaival szemben a meglevőhöz ragaszkodott, a theológiában megfordítva, ő volt a merész reformátor, ki, mint az egykori szabadelvű thübingai egyetem növekedé, a dogmák merevsége ellen küzdött, s nem egy oly tant hirdetett, melyet az orthodoxok rémülve mondtak vakmerőnek. Mint a kecskeméti majd a budapesti evang. ref. theologia tanára 25 év alatt szabadelvű ifjúságot nevelt fel s megalkotta a «Protestáns egyesület»-et is, mely a szabadabb eszmék hirdetését és terjesztését tűzte ki feladatul, de a mely anyagi nehézségek miatt még eddig nagy sikereket nem mutathatott fel. Sokkal tartósabb hatású volt azonban Ballaginak két egyházi irodalmi alkotása: a «Protestáns egyházi és iskolai lapok» és a «Protestáns naptár», melyek mindegyike ma már több, mint 30 év óta áll fenn s a reformátusok egyházi életére nagy hatást gyakorol. Részben az ő buzgó működésének köszönhető legújabbban a biblia új fordításának megkezdése is, valamint a protestáns irodalmi társaság megalakulása.

Sokat írt és cselekedett Ballagi a *közoktatásügy* érdekében is. Mint theologiai tanárnak és egyházi agitátornak működése szoros összeköttetésben állott az iskolaügygel; de e mellett Eötvös József báró egyénisége is kiválóan hatott reá, mint a ki már ifjokori nehéz éveiben is legnagyobb pártolói közé tartozott. Jelentékenyebb önálló műve azonban ebben az irányban nem maradt fenn; de annál több magvas dolgozata jelent meg időnként, különösen a saját lapjában. Kiválóan nevezetes azonban gyakorlati működése Budapest iskolaügyeinek vezetésénél, egyes bizottságokban s az állami tanítóképzőintézet igazgató-tanácsában. Számos helyes reform keresztülvitele fűződik itt az ő nevéhez, jelesen a nőnevelés terén, s alig volt a tanítósnak olyan közügye, melyben ő is tevékeny részt nem vett volna. A protestáns népiskolák közös szervezésének első tervezete ő tőle származott s ő pendítette meg legelőször a rabbi-szeminárium létesítését, mint a zsidók magyarosodásának egyik főfeltételét.

Sajátságos, hogy Ballagi, ki fiatal korában mérnöknek készült és sok időt töltött matematikai tanulmányokkal, működésének későbbi szakában soha se foglalkozott e tudományokkal. Pedig sokoldalúsága ismeretes s a fentebb említett tudományokon kívül a művelődéstörté-

nelem, nemzetgazdaság, földművelés és más tudományok kérdéseivel is foglalkozott. Mint Budapest főváros egyik legtevékenyebb bizottsági tagja, résztvevő jogi és közgazdasági értekezleteken is, a szabadságharc után anyagi jóllétének megalapítása végett volt földbérlet is; majd különböző üzletekben részvényes, egymásután két nagy nyomdatársaság igazgató-tanácsosa, ellenzéki párti országgyűlési képviselő stb. egyszerűval a tudományos foglalkozás mellett gyakorlati ember, s a közügyekben serényen és buzgón szereplő polgár.

Lázus tevékenység, a természetől nyert agitáló erő s bizonyos gyakorlati érzék volt szükséges ahhoz, hogy Ballagi ilyen sok s egymástól annyira különböző téren eredményes működést fejthetett ki. S kétségtelen, hogy mindez szokatlan mértékben meg volt benne. Alacsony termetű, gyenge testalkatú ember volt, majdnem fölismerhető volt rajta az ifjú éveiben átszenvedett nyomor; de mihelyt cselekedni kezdett, — pedig néma tétlenségben hosszú ideig nem maradhatott! — vagy ha csak meg is szólalt, ideges mozgásba jött egész teste, szemei ragyogni kezdtek s meglátszott rajta, hogy a tárgy nem maradt közönyös előtte. A lelkesedés, melylyel a földhöz ragadt zsidó fiú kiküzdötte magának az anyagi jóllét mellett az akadémiai tagságot, a királyi tanácsosi címet s más kitüntetések, elragadta önmagát is, küzdött és fáradozott, mert úgy szólván szerelmes volt abba, a mivel foglalkozott. Ezért van az, hogy ugyanaz a Ballagi, ki matematikával kezdte meg tanulmányait: irodalmi s társadalmi működésének tetőpontján, mintegy 20 évvel ez előtt, főképp szenvedélyes egyházi reformátor s agitáló lett, s hogy cikkeinek mindegyikében, bármily eltérők is egymástól a tárgyalt kérdések, megtalálható a lendület, a szenvedély és az a hang, mely tanítványait annyira tudta lelkesíteni. Ez a lelkesedés emelte ki Ballagit alacsony sorsából, ez tartotta fenn a nehéz küzdelmek között oly hosszú ideig (mert hiszen mintegy 40 éves koráig folyvást a megélhetés gondjaival kellett küzdenie) s ez okozta, hogy a sors által szerencsétlen hosszúra nyújtott életének végső éveit is tevékenyen s alkotva élte át.

Szép élet volt, tanulságos élet. Ha eljő is az az idő, midőn a nagyhírű tudós emléke az utókornál halványodni kezd: az önköltő ember életének e ritka példája elegendő marad arra, hogy rokonszenvvel emlékezzenek meg arról a férfiről, kit most annyi s oly igazi részvét kísért örök nyugalomra.

MEZŐBEN.

Járok a mezőben, ébredő mezőben,
Kifáradt lélekkel, lecsúggestett fővel;
De szívemben vágygyal,
Olthatatlan lánggal,
Szállni a magasba megifjult erővel!

Sugarat szór reám a fényes ég boltja,
Illatot hint felém a virágok rojtja;
Itt bogárka reppen,
Ott a vén sas lebben
S száll magasra gyorsan, szárnyait kibontva.

Száll a sas merészen, föl, a magas égnek,
Utána szállani! én is azért égek;
Hajh! de mindhiába,
Nem érek nyomába,
Föld porába vonja lelkem a rabélet.

Föld pora előttem, rögök itt körültem,
Nem kelnek újra már miknek én örültem;
Elbukott az eszme,
Fentöröz ezél veszte,
Hiába küzdöttem, hiába hevültem!

Hiába, hiába! s fejemet lehajtvam
Lábom elé nézek egy darab földhantra;
Nézem a földhantot,
A mint kipattant ott
S egy tühegynyi fűszál kűzködik alatta...

A földben a kis mag hogy csirába hajtott,
Egy tühegynyi fűszál törte át a hantot;
Nézem, újra nézem
S lelkem szálni érzem
S vivom, újra vivom a magas égboltot!

FEJES ISTVÁN.

A PUSZTÁN.

Hangulatok.

Írta és barátjának, Feszty Árpádnak ajánlva *Justh Zsigmond*.

II.

Az elkárhozott.

Augusztus vége felé az első ködös éjszaka párái ráfeküdtek a pusztaságra. Kődfelhőbe borult minden; sötét, párás, de azért meleg éjszaka volt, a melynek nedves levegője nagy messziségre elvitte a hangot.

A végtelen ég felhői mintha csak mind a föld végtelen lapjára borultak volna.

Innen-onnan gerlebugás hallatszik... honnan e hang ily késő órákban?

Egyszer keletről hallatszik a bűgás, majd délről jő rá a felelet, mintha most közelednének egymáshoz, keresnék egymást.

Csak bűgnak, bűgnak, míg egyszerre csak egymásra talál a két dalos madár s elhallgat.

Pár percnyi végtelen csend... majd megint Orosháza irányából hallik a bűgás; ez is halad, közeledik, arra felé tart, a merre az a másik kettő előbb elhallgatott.

Majd elnémul ez is, s most már csak a pusztaság siró, nesztelen zenéje terjed végtelen messzeségbe.

A bűgő gerlek a lópásztorok voltak. Így keresik egymást, kihajtvam Szabad-Szent-Tornyról a pusztára lovaikat, legeltetni. A gerlebugást utánozva keresik egymást a pusztaság sötét csendjében.

Mikor aztán vagy husz legény s vagy negyven ló összecsapódott, felgyújtják a pusztaság csillagát: a pásztortűzet, s körülterített subáikra heveredve, pipaszó, dalolás közben átvirrasztják az éjszakát.

Itt a csendes éjszakában, akkor, midőn a gyümölcs-fakasztó nyár haldoklik, s vízi-vízi magával messze, ismeretlen tájakra a mezők virágait, dalos pacirtáját, a végtelen csillagos kék égre ködfátyolt borít, ilyenkor új tavaszra nyitnak reá, mert megszületik a szívük mélyén a mi népünk lelke: a dala, a mely végig iramlak a pusztaságon és reahajlik a szerelemtől beteg leány szívére. Virágot fakaszt belőle, s arany álmaival szövi körül, új tavaszt ígér neki, új ébredést, az akácvirágok új nyílását, a melyeknek édes illatánál ez álmok talán már valóságos is válnak... Édes öszöm így dalolsz te nekünk új kikeletet a szívünkbe, így dalolsz új ébredésről, új szerelemről, így hiteted el nekünk ott a nagy tűz körül, hogy az első kód még nem vitte el magával a nyár aranyporát, még nem oszlatta el az utolsó tünde délibábót...

Egy éjszaka lementem közéjük. Úgy se tudtam aludni, ablakomig hallatszott a nóta.

Szöreg Miska viszi az első szöveget. Végig fekszik a subáján, kezét, napbaránított arczát behint a pattogó tűz, mely hangja betölti a pusztát. A többi követi, mind dalol. Benne a dalban, hogy elmúlt a nyár, hogy hervad a levél, hogy csillag sem világít már soká a szívbe, hogy közeledik a fonókák, a csókók, a meleg kemence nyara, a mely megérleli azt a csókot,

a mely gabnaéréskor ejteték, ott a buzakalásztenger közepén, s a melylyel megpecsételték azt az ígérteket, a mely most dalba öntve, a ködös messzeségbe árad. — A dalos csikók között egy öreg gubbaszt. Bánatos arca sárga, pergamen-szerű a bőre, mélyen be vannak esve szürke kifejezéstelen szemei. Az orczája keserű ránczai között azért elfér az a bágyadt mosoly, a mely folyton ott játszik a petyhüdt ajkai felett.

Ez az egyetlen öreg ember köztük, az öreg Bús Mihály.

A hogy Szöreg Misa elfújta a nóta utolsó strófáját, az öreg kiverte pipáját s megszólalt:

«Rosszra visz ez a nóta titeket, ördögnek tetsző ennek a nótnak minden egyes verse, Belzebub csinálta annak a kótáját.»

Szöreg Misa egyet mordult magában, végig törülte a gyöles inge újjával a száját, aztán füttylőni kezdte a nóta, a melyet az előbb dalolt.

«Az a» folytatta az öreg «csak füttyölj. Ez tetszik a rossz hatalmaknak a legjobban. Hej Szöreg Mihály, voltam én is dallos legény, még is...»

«Ejnye Bús bátyám, hát, ha hívó, akkor mit pipál? az nagyobb vétek mint dalolni.»

«Dalolni, az Urat dicsérni nem vétek. A nótaoknak nem a kótája, hanem a szava a vétkes, — én is daloltam a gyülekezetbe, minden vasárnap, — most már pipálhatok!»

«Krisztusban hívőnek nem szabad» mondta a legény, ránevetve a társaira.

«Az voltam, kicsaptak.»

«Tán csak nem» szólaltam meg én, eddig csak szótlanul figyelve a furcsa párbeszédet.

«De úgy van, uram, úgy van. Tíz álló esztendeig térített az asszony szóval, tettben, megmutatva a követendő utat. Ő már husz esztendeje, hogy bejutott közéjük. Megmutatta nekem a «jó» és a «rossz» országúját, rávezetett lassan arra az ösvényre, a mely felfelé vezet. Tíz álló esztendeig voltam «utazó», tíz év multán lettem csak méltó arra, hogy közéjük bejussak. S egy átkos perczen csak eljártam az üdvösségemet.»

«Tán csak nem?» kértem.

«De úgy van, uram, úgy van. Feleségem, olyan ritka jámbor asszony, de nagyon szigorú magára, csakúgy mint másra. Minden kis hibámat mindig feladta a gyülekezetnek. Azért futott olyan rémséges soká; 10 esztendeig, míg bejutottam, he-he-he, szerettem én, uram, a dohányt is, bagót is, az italt se vettem meg. Ha a Zsuzsám nem látta (azt hittem az Ur elnézi nekem), hamar félrevonultam a kukoriczához, s ott pipálgattam naposhoszant. Egy-egy szipantásnak a füstje tán csak nem jut fel a mennyországig? Az asszony csak kiérezte a ruhámon, lájblimon a bagót, leheltemen az italt. Nem ért semmit a titkolódzás. Jaj uram, de meg is szenvedtem érte! Hogy beszélt a lelkemhez, hogy simította annak végig minden redőjét. Párszor meg is vert, de akárhogy is volt a kedve, jó-e, rossz-e, csak feladott mindig a gyülekezetben»...

A legények most mind figyelték a szavát, mintha csak mesét mondana, úgy belebámultak a szájába.

Szöveg Miska halkan oda szölt hozzám: «A felesége viszi a sirba a szegényt. Úgy elgyöttri a tértésével, hogy már nincs is helyén az esze.»

«Aztán kelmed csak bejutott» kezdtem most felvéve az elejtett fonalat.

«Be» mondta folyton egyformán mosolygva, «öt évig voltam köztük, jól is ment a dolgom, a feleségem is hitt nekem. Még a kukoriczáig is eleresztett egyedül, tette hozzá boldogan mosolygva, «egyszer... lássa», szakította félbe mondkáját «így kárhoztam el.»

«Hát elkárhozott?»

«El én» mondta nyugodtan és, meggyujtvam pipáját a tűznél, csak mosolygott tovább.

A Misa odaintett nekem, mutatva, hogy nincs helyén az esze.

«Lássa, uram, én is voltam fiatal. Fiatalságom nekem is virágos, nótas volt, csak úgy mint ezeké. De hát akkor még azt hittem: a nóta boldogít. Most azt tudom, hogy a ti útjaitok», mondta a lópásztorokhoz fordulva, «a pusztulás ösvénye.»

«Az a, bátyám», kiáltotta oda neki hetykén Szöreg Mihály, «a kentek pusztáján árvereztek multkor is, nem a miénken.»

«Az más mesterség, az a földi javakra vonatkozik. Az ő javaik nem e földről valók, nincs olyan végrehajtó a föld keresésén, a ki ahhoz nyulhatna. Így tanít engem napról-napra az én Zsuzsi szögám!»

«Az viszi a bátyámat ma is arra, hogy elhiggye azt a sok badar beszédet, a mit a gyülekezetbe folytatnak», pattant fel még ingerültebben Szöreg Mihály, «azért a kis dohányért csak nem kárhozik el.» mondta hevesen, aztán dűnyögve végig heveredett a subán, mint a kinek már dalolásra nincs kedve s aludni készül.

«Hát tudod már te is a bűnőmet? Hej fiu!» mondta az öreg Bús szeliden, «okulj a szerencsétlenségemen. A dolog így történt folytatta hozzám fordulva, «a feleségem, ki szent asszony, minden néven nevezendő akadályt az utamra gördített a maga mérhetetlen jószágában, hogy bűne vezető utakra ne tévedjek, az Urnak nem tetsző módon ne kereskedjek. A dohányomat mind a meszes gödörbe hánytá, a kassza-kulcsot magánál tartotta s nem adott ki belőle nekem de csak egy fityinget sem.»

«Hát ebbe hogyan mehetett bele kelmed, hiszen a ház is, a telek is a magáé?» kérte az egyik csikós, egy fiatal szűles legény.

«A mióta láttam, hogy ő tartja eltűntünk rögös útján a szövétneket, azóta csak ráhagytam én mindent, az ő szavában éreztem az Ur malasztját.»

«Akkor is az dől belőle, ugy-e», mordult bele Szöreg Mihály, «ha magát piszkolja a házuk udvarán, hogy még a Molnárék tanyájára is elhallik, pedig azok vannak vagy kétszáz lépésnyire kentektől.»

«Akkor is az Ur szava beszél belőle, mert akkor is csak az én javamat akarja, ha a szennyes fejemet mosdatja», mondta még mindig mosolygva Bús Mihály.

«De folytassa, Bús, lássa érdekel nagyon a beszédje.»

«Érdekes is az, tanulságos is. Hej maguk is tanulhatnak tőlem, mert még a jóról és a rosszról nem tudnak semmit. Ha annyit tudnának a mennyei vigalmakról, mint az én Zsuzsim, nem dalolnák itt át a féléjszakát. Szent lenne az életük, mint az én Zsuzsim szája. De hát az ördög nem alszik, az ében viraszt, s hamar ráteszi a kezét a szegény ember lelkére. Az enyém és az övé már... mondom anyukom vigyázzot reám, hogy szerette volna, hogy ott túl a mennyországban is együtt legyünk a vigalmakon. Bár,—tette hozzá a mely meggyőződés hangján hozzám fordulva, — ott nincs gázás élet. Ki-ki külön él, s nem tud földi gyengéiről semmit. A legfőbb gyönyör nem a szeretezésben áll! vetette oda a dalos Szöreg Misának, ki kalapját a fejére húzta s úgy hallgatta az öregot.

«Én», folytatta Bús Mihály, «azt hittem, ha a lét mézét újjhegygyl szedem, nem ártok meg magamnak. Megsaládtam. Eleinte lopva, titokban lejártam a kukoricza szélére, az árokba pipálni, de ezt se soká. Egyszerre csak elfogyott a dohány, feleségem meg még a könyörület-füllért

is megvonta tőlem, mert tetszik tudni», mondta hozzám fordulva, «irgalmasságból néha napján adott egy pár krajezart nekem.» Ezt hívta könyörület-füllérnek. — Hát ezt is megvonta tőlem. Ekkor egy ilyen átkos perczen — lám uram, ilyen gyenge báb az ember. Judás harminc pénzért az Urat adta el, én két köteg dohányért a lelkem üdvösségét. Loptam, uram, én, becsületes Bús Mihály, kiről senki sem tudott volna bűnös cselekedetet eddig elmondani. Két köteg dohányt loptam a bárók földjén. Ezt szívtam el, két héten által, nagy gyönyör volt, nem hittem volna akkor, hogy oly drágán fizettek meg majd érte. Feleségem egy este rajta ért. Ijedten látta, pipálok, gondolta, tudta, hogy nem pénzért jutottam a dohánylevelekhez. Megremegtem, s ijedten, töredelmesen bevallottam neki mindent.»

«Ugyan az Isten tegye magát akárhová, hát ez volt a vétke?» kérte egy suhancz, ki a tűznél szalonnaszirt csepegtetett a kenyérére.

«Nem elég nagy vétek ez, könnyelmű fiatal ember? Feleségem, a mint megtudta vétkeimet, zokogni kezdett. A szegény pára azóta is elsirat minden nap négyszer, reggel, délben, este, meg éjjel az alvás legközepén. Másnap, hogy ő maga is bűnebe ne essen, s el ne kárhozzék, feladta vétkeimet a gyülekezetben. Kicsaptak érte s a tanító reám olvasta az irás szent szavait, átadott az örök kárhozatnak. Szegény Zsuzsim, azóta csak jajgatni tud rajtam, kinek a mennyország vigalmaiban nem lesz része, kire az örök világozságból még csak egy árva sugár sem esik, kinek csontritaj a gyeheenna örök tüze fogja égetni, kitől majd, ha az itélet hozsannája meg fog szólalni, örökre el kell majd válnia.»

«És nincs mentés?» kértem én az öregtől.

«Nincs, mert a ki egyszer már bejutott közéjük, s akkor vétkezik ilyen nagyot, annak nincs kegyelem sem a földön, sem az örök bíró előtt.»

«És most hogyan fér meg az élte párjával?»

«Szegény párom, ha nincs a gyülekezetben, csak engem sirat egész nap. Ezért hát nappal, ha csak tehetem, a kukoriczába bujok s ott alszom vagy pipálok, oda nem hallik a szava.

«Most már pipál?»

«Iszom is. Ha egyszer már elkárhozom, legyen miért. Meg is verem néha az öregemet, ha már nem győzöm hallgatni; nem védi magát, mert a hívó asszonynak tűrnie kell. De ilyenkor is csak azért jajgat, hogy ezzel is csak gyarapítom a bűneim lajstromát.»

«Aztán ebben az órában mit művel?»

«Ilyenkor alszik. De könnyű álma van nagyon, hirtelen felneszel. S ha felriadt, ott kezd el, a hol elhagyta. Leírja a pokol gyötrelmeit nekem. Pedig éjjel ez, uram, nem tréfa dolog, sötétben, csendben nehezebb elviselni. Így szoktam ma is ide, nem győztem már hallgatni, eljöttem a tűz irányába.»

«Itt a butykosom, bátyám, ne kímélje, jóféle tavalyi pálinka», mondta most már derültebben Szöreg Mihály.

«Az Isten megver téged is, engem is érte. De te még fiatal vagy, van időd a vezeklésre, meg hát», mondta két korty között, «enyhébb a bűnöd, még nem voltál köztük, nem tudsz az igaz ösvényről.»

Az öreg letörölte száját, egy csomó bagót vert ki a pipájából, azt a szájába gyömösölte, s aztán lombán mosolygva, belebámult a hamvadó tűzbe.

Szöreg Misa pár percig hallgatott, aztán ő is, a többiek is dalolni kezdtek. A virradat első sugaránál még szólt a dal; szinte úgy érzett, a nóta ereje mosta el az éjszaka ködét.

Napfényes reggelre virradtunk. Úgy éreztem, a lelkiünk ifjúságát, szüzességét lehelik be a

harmatos ébredő mindenségbe, s életre hívják benne mindazt, a mi élni született, s ezért magában hordja az örökkévalóságot.

Az öreg Bús lekonyult fővel, összeguborodott testtel aludt az elhamvadt tűz szélén . . .

EGY EXPEDICZIÓ TÖRTÉNETE 1849-BEN.

Írta id. Ábrányi Kornél. (Vége.)

Mindaddig, míg a sereg a jobb módú, hazafias érzelmű s civilizáltabb Szepesmegyébe nem jutott: minden alkonyatkor lehangoló, sivár érzés volt, közeledni látni a végtelennek tetsző hosszú éjszakákat, mert sokszor oly nyomorúságos faluban kellett az éjszakát tölteni, hol még a tábornokoknak, főtiszteknek s a főhadiszálláshoz tartozóknak is alig jutott egy-egy

— kikkel jó barátságot kötöttünk, — csatlakozott hozzánk, hogy még többen legyünk az illatos levegő szívásához. — No ez volt aztán az igazi klasszikus éjszaka! Azóta sem tudom elfelejteni. Az egyik, De Grach nevű kapitány, azonban, (a m. k. operaház két év előtt volt hasonló tenoristájának nagybátyja) több napi álmatlanság s elcsigázottság után még jóízűen is tudott aludni, a pitvarba szorított tót asszony nem épen kényelmes ágyában, míg Motesiczky szarvasbőrterítőjén végig nyulva, szívta a havannát egész éjjel, mi pedig a szó szoros értelmében nem csináltunk egyebet, mint a folyton gőzölgő kannából szürcsöltük a theáts minden öt perczöl egyet a lehelletet fagyasztó szabadban töltöttünk, hogy felfrissítsük tudónkat a szibériai fogházak légkörével vetélkedő belelegzés további funkciójára. No, de legalább a szegény tót csa-

adta az árát egyszer egy honvédőrnagygyal szemben tanusított illetlen és fegyelmet sértő magaviseletéért, s hogy hadi törvényszék elé nem került: csak is Motesiczky közbenjárásának köszönhetette.

Mindene volt a seregnek, csak pénzben látott nagy fogyatkozást a hadipénztár, melynek élén Danielisz ezredes, főnököm régi jó barátja állott. Többször megtörtént, hogy az intendatura a sereg napi lénungját sem tudta fedezni. Ilyenkor rendszeren Motesiczky expedicionális pénztára volt a kisegítő forrás, miután a kormány és a főparancsnokság közt egészen Kassáig semmiféle rendes hivatalos érintkezés nem állott fenn. Ily czímen aztán mintegy 60 ezer frt, — magyar bankjegyekben, — került elszámolás alá, s valóban ez is volt az egyedüli kézzelfogható hasznos eredménye s zerelessétlenül szervezett misszióknak, meg az a négy

MAGYAR HONVÉDTÁBOR 1849-BEN.

Londonban 1849-ben kiadott kőrajz.

faviskó. — Hát még a szegény katonáknak és lovagnak mit kellett szenvedni! Nem egyszer megtörtént, hogy egész éjen át esett a hó, s reggel még az ország-út sem volt látható! — Bizony nem ok nélkül adott a történelem «félis-tenek» — «névtelen hősök», czímet a magyar szabadságharcz vitézeinek, mert mindezt kiállani emberfeletti erőre s kitartásra volt szükség. Emlékezem, hogy egyszer egy oly isten háta mögötti tót falucskában borult ránk az éji sötétség, hol a főhadiszállásnak is magával Görgeivel együtt csak a legszerényebb szűk paplakkal kellett beérnie, az én kényelemszerető főnökömnek pedig velem, a német hadnagy s Janó huszárral együtt oly nyomorúságos vityilló jutott éji szállásul, melynek egyetlen pitvaros és konyhás szobácskáját négy porontyos tót család lakta, házi állatait is beleértve.

Főnököm ismeretes levén a táborban arról, hogy mindig el volt látva mindenféle elemőzsiás készlettel, még egy huszár s honvéd százados is,

lád kitevelt kényelmesen a vendégeitől kapott szálláspénzből.

Szepes-Váraljához nem igen vannak messze a branieskói magaslatok, hol a kárpáti átkeles után legelőször állták útját a magyar hadseregnek az osztrákok. Örök dicsősége marad a honvéd-fegyvereknek e magaslatoknak szurony-ostrommal való hősies elfoglalása minek folytán meg kellett aztán hátrálni Schlicknek s szabad utat engedni Görgeinek Kassa felé. Az orosz-lánbátorságu Guyon tábornok ott ígért hátul kártácot s elől dupla lénungot a jóformán még újoncz felsőmegyei honvéd zászlóaljoknak. Azonul diadalittasan haladt a sereg Szepesmegyén át Eperjes felé, folyton gyarapodván újonczozás után emberekben s egyéb hadjárat anyagokban, no meg a mi legfőbb: bátorságban és fegyelemben. Mert ez utóbbi ugyancsak megvolt Görgei seregében. Még a mi «Sleptan»-ba vett henczegő német hadnagyoicskánk is majd meg-

ezer drb körmöczi arany, melyet később Motesiczky Miskolczon a kiküldött báró Luzsinszky L. tábori kormánybiztosnak szolgáltattott át. E diadalmas hadjárat fénye egész teljében Kassán volt szemlélhető, hol Görgei több napi pihenő után, seregét minden irányban fölfrisztívén s kiegészítvén, előbb templomi parádét s azután katonai díszszemlét tartott felette. Soha ennél szebb s lélekemelőbb látványban nem részesültem egész életemben. Az egész sereg: gyalogság, lovasság, tüzérség, s még a szekereszet legénysége is a főpiacon s az abba vezető utczákon volt felállítva s csak gyalog szettel defilírozott el előtte, ki tábornok élén a főgyeház homlokzata előtti emelvényen fogadta a különböző csapatok tisztelgését s lelkes éljenzéseit, melyekhez, hogy az óriási közönség is örömmittasan csatlakozott, mondanom sem kell.

Csak természetes következése volt e sereg diadal-mámorának az a körében már akkor erősen nyilvánult, s ezután később is mindig

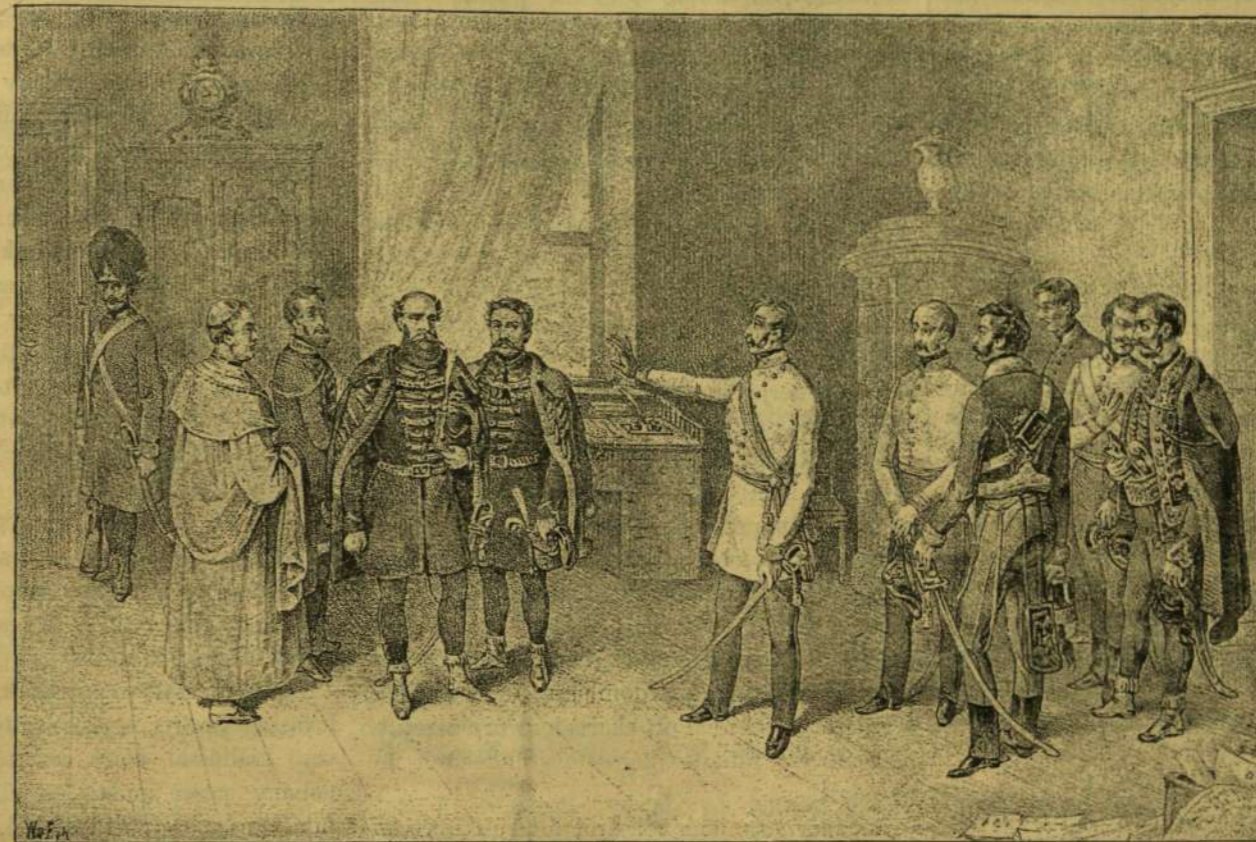
fenmaradt és dominált szellem, mely magának a többi magyar hadtestek feletti elsőséget és fölényt vindikálta. S nem is uralkodott akkor más ohaj e seregben, mint, hogy ily fényes és döntő sikerű hadjárat után az ő vezérét érje az a kitüntetés, hogy az összes magyar seregek főve-

utasítás is, miszerint annak további parancsaihoz alkalmazkodjék seregével.

Hát ez bizony méltán ment nem várt villámcsapás-számba annál a vezérnél és seregnél, a ki és a mely annyi emberfeletti hősi kitarítás, szenvedés, nélkülözés és halálmegvetés árán az

idő alatt, rendszeres, hivatalos kapesot nem tartott fel a kormánnyal az ebből joggal nem azt következtethette-e, hogy általában nem is akar?

Nemesak Motesiczky, de én is e sereg több befolyásos s mindenről jól értesült főtisztjével

A MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉS KÜLDÖTTSEGE WINDISCHGRÄTZNÉL A BICSEI KASTÉLY NAGY TERMÉBEN 1849 JANUÁR 4-ÉN. Bécsben 1849-ben kiadott kőrajz.

Windischgrätz herceg főhadiszállása 1849 január 4-én Bián volt, három órányira Budától; az 1. hadtest Tétényben és Promontoron, a 2-ik Budaörsön és környékén, a 3-ik Bián és az ide tartó vonalokon. Ez állodásból történik holnap az előnyomulás Buda felé. Az 1. hadtestnek Martonyásárról Tétény felé előnyomulása közben közel Hamzsabéghez e hó 3-án a bánnak (Jellasicsnak) összeütközése volt az ellenséggel, mely néhány ágyúteget vontatott a magaslatokra s azokkal a tüzelést megkezdte. Az 1. hadtest rendkívül hevesen viszonzta s a hadtestparancsnok azonnal balra indítá rajokban a Hartlieb-hadosztályt, veszélyeztetvén ezzel az ellenfél visszavonulási vonalát, annyival inkább, mivel a Bián állomásozó 2. hadtestből is kiküldetett jobb felé az itt levő lovasdandár. A magyarok Promontor felé vonultak vissza, melyet ma hagytak el, megszállván a budai magaslatokat. Tegnap Bicskén a magyar országgyűlésnek egy küldöttsége jelentkezett, mely gróf Bathányi Lajos volt miniszterelnökből, Lonovics püspökből, gr. Mailáthból és Deák volt miniszterből állt. A küldöttség, mint ilyen el nem fogadtatott s Bathányi grótot a herceg maga elé sem bocsátá. Egész lakonikusan ki lön neki jelentve, hogy csak föltétlen alávetésről lehet szó s minden más ajánlat egyszer mindenkorra visszautasítottik. (XI-ik hadijelentés, eredeti német szövegből fordítva.)

WINDISCHGRÄTZ HERCEG BEVONULÁSA BUDAPESTRE 1849 JANUÁR 5-ÉN. — Bécsben 1849-ben kiadott kőrajz.

Ő fensége, herceg Windischgrätz tábornagy, 5-én (január 1849) a császári hadak élén kardesapás nélkül Budára és Pestre bevonult. (XII. hadi jelentés, eredetiből.)

zére legyen. S mégis ép az ellenkező történt, sőt a kassai fényes és mámoros napok alatt érkezett a Debreczenben székelt kormánytól az a hivatalos értesítés Görgeihez, hogy az összes magyar hadak fővezérévé az idegen Dembinszky lengyel tábornok nevezetett ki, valamint az az

egész Felső-Magyarországot megtisztította az ellenségtől, s melyről a magyar kormány közel két hó lefolyása alatt, aztsem tudta, hogy a felső-dunai sereg, hol és merre jár? hogy általában létezik-e, lehet-e rá támaszkodni s további stratégiai kombinációba vehető-e? S mert e sereg ez egész

bizalmas viszonyban állván, teljesen tiszta képet nyerhettünk arról a cassandra-i katonai hangulatról és szellemről, mely már Kassán felütötte a fejét, s mely a sértett önértet és hiuság parázsa alatt rejlt szenvedély tüzetől szítva, jóformán a kényszerített alárendeltség

kötelességével ment aztán a további ténykedések felé. S azok előtt, kik az események rejtett szálait ez alkalommal közelről is követhették, ma már az is tisztán állhat, hogy az a mag, mely végre Világos augusztusban kelt ki, talán már Kassán lett elvetve márczius hó felé. — A falakon belül és kívül, így történtek meg azok a végzetes ballépések, melyek többé egészséges lábra állni nem engedték a haza ügyét. Egész sora következett az átkos személyes versenyeknek, melyek még a legfényesebb sikereket, diadalokat is megszibaszta, utólagosan csak arra szolgált, hogy mind mélyebbre ássák azt az örvényt, mely a vezéregyéniségek közt áthidalható nem volt!

Elbeszélésem végéhez jutottam, melylyel nem is céloztam mást, mint hogy a magyar szabadságharc egy eddig tudtommal még eléggé nem szellőztetett epizódját is átadjam, mint szemtanu, a későbbi elfogulatlan történetírónak s az expedíció történetéből is meggyőződhessek mindenki arról, hogy a nagy idők hajója nemcsak a főarbcz tetején igényel nagyra termett embereket, hanem minden legkisebb kötelcsomónál is olyanokat, kik a vitorlákat szélmentében s nem ellenében képesek dagasztani.

A magyar szabadságharcnak meg voltak az ő félistenekhez hasonló hősei, kikkel talán még a két nagy hatalommal is sikeresen meg lehetett volna küzdeni.

De régi átká fogta meg a magyart.

Nagy és kis vezéregyéniségek közt sokan voltak, kik nem tudták úgy szeretni a hazát, mint gyűlölni egymást.

NÁDASDY TÁBORNAGY HUSZÁRJAI.

Történelmi életrajz.

Midőn Lipót a római szent birodalom császára, a kereszténység legfelsőbb feje 1701 július 11-én Frigyes brandenburgi ögrófnak, a római szent birodalom főkamrásának, a királyi címzet adományozta, és az ellen meg Keresztély Ferenc Lothár mainzi érsek is ugyanazon év szeptember 3-án demonstrált, midőn több Nádasdy gróf tábornagy huszárjaival a porosz sereget mindig elverte, valahányszor csak hozzá fért, csakugyan nagyon gyenge lábon állhatott a mostani Hohenzollern-ház hadi ereje.

Nádasdy tábornagy az 1671-ben kivégzett Nádasdy Ferenc gróf országbíró unokája, minden alkalommal oda nyilatkozott, hogy az általa vezényelt sereg színe javát huszárjai képezik. Ebergényi, Noszlopy, Balta, Prényi és Sebő ezredparancsnokok, Nádasdy alatt tanulták meg alaposan a háború mesterségét, de nem is volt rá eset, hogy mesterüket meg a legkényesebb esetekben is, valamikor cserben hagyták volna.

A katonai udvaroncok Bécsben kaján szemekkel nézték Nádasdy viselt dolgait, ki egy-maga többet tett mint az összes többi császári tábornokok. Olyan is akadt köztük, ki Nádasdy neve mellett a »partütő« Wallenstein emlegette, és különös óvatosságot ajánlott a »*rebellis utód*« ellenében. A hir a táborba is eljutott, és egy alkalommal, midőn Sebő főkolonellus, — a miként akkoriban az ezredparancsnokot neveztek, — a a poroszokat minden előzetes parancs vagy utasítás nélkül alaposan megverte, azt kívánták Nádasdytól az udvari párt emberei, hogy az »önfejű és hatalmaskodó« Sebőt további elbánás végett őrizet alatt Bécsbe küldje. Erre felfortt Nádasdyban a huszár vér.

«Én, — irta Nádasdy a fővezérhez intézett német jelentésében, — magamra veszem a felelősséget mindenért, a mit Sebő tett, és ha kivánják, a felség előtt Bécsben személyesen fogok megjelenni. Ha az uraknak nem tetszik magyar

katonáim vitésége, ám küldjenek bennünket haza, és végezzenek maguk az ellenséggel, melyet eddigé nemcsak féken tartottunk, de a hol csak lehetett, ártalmatlanná is tettünk.»

Sebő ezredes, ki huszárjai élén harcolt, három mély sebbel érkezett vissza a táborba. A hir hallatára, kardját azonnal elküldte Nádasdy tábornagnak, és nagy nehezen elvánszorgott a főporkoláb sátrába, hol mint fogoly jelentkezett. Erre Nádasdy az imént a harcából visszatért ezred tisztikarával, nemkülönbön tulajdon fényes katonai kíséretével teljes diszben Sebőt felkereste, kinek halálós sebeit a felderek (tábori sebészek) kötöztették.

— Ime, — mondá Nádasdy, — elhoztam kegyelmed kardját, melyen az ellenség vére még meg se száradt. Nincs hatalomban, hogy magasabb rangot vagy valamely rendjelet adjak, ez a felség dolga, de engedje meg, hogy azok nevében kérjek kegyelmedtől bocsánatot, a kik meg akarták sérteni.

Sebő, valószínűleg nem a ritka megtiszteltetés, mint inkább a sok vérvesztés miatt, elájult, és harmadnapra meg is halt. Temetése napján reggel a poroszok megtámadták Nádasdyt, de Sebőnek árván maradt ezrede, Csuhá főstrázmester vezényelete alatt, véres boszút állott Sebőért, és az ellenségtől elvett három zászlót tüzött a vitéz bajnok sírdombjára. Nádasdy elkeseredésében azonnal ott akarta hagyni a sereget, de a magyar főtisztek kérésére szándékáról lemondott.

A tábornagy lemondásáról értesült császári tábornokok, egy két irigy ember kivételével, nagy szerencsétlenségnek tartották a felmerült viszályt és szintén oda hatottak, hogy a Bécsből kezdeményezett ügyetlen kotnyeleskedésnek mindenkorra eleje vetessék.

A császári seregben valami *Gourcy* nevű idegen származású kalandor szolgált, kinek multjáról senki sem volt tisztában, mert hol francziának, hol pedig németalföldinek mondta magát. Valami osztrák főúr ajánlatára a német nehéz lovassághoz lón beosztva. Minden alkalommal különösen a magyar tiszteket csufolta, kik folyvást embereik körül lévén elfoglalva, nem igen értek rá a táborban szokásos tivornyákön és kártyázásban részt venni. Sebő temetése után, az akkori szokás szerint, halotti torra ült össze a tábor nagyobb része. Nádasdy a német lovasságot éllette, azt várva, hogy a német tisztek viszonzni fogják a felkötözést, mi azonban elmaradt. Ekkor Prényi ezredes azon megjegyzést tette, hogy a pajtáságot nem a pohárban, hanem a harezterében becsüli sokra, ott pedig senkire sem szorul a magyar huszár.

A mély elkeseredésről tanuskodó szavak talán nyom nélkül elhangzottak volna, ha a bortól nekihevíült *Gourcy* kapitány azokat fel nem kapja.

— No, majd meglássuk, — mondá dadogó hangon, — hány hét a világ, ha a porosz gránátosok megszorítják a huszárokat.

Ebből aztán heves szóváltás után személyeskedésekre és végre majdnem tettlegességekre került a dolog, ha Nádasdy a civakodókat szigoruan rendre nem utasítja. A benthen-i híres lovassági ütközet alkalmával a véletlen úgy akarta, hogy Balta ezredes emberei valami különös gondatlanság folytán, az ellenség által visszanyomassanak. Az ezred különben, melyet sárga dolmányai miatt papagájnak neveztek, sokat veszített a hadjárát elején vakmerő rohamai-ban, s így létszáma meggyengülve lévén, nagy nehezen tartotta magát. Segítségére Ebergényi és Noszlopy siettek, a midőn a tábor a rend ismét helyre állt. A németek távolról gyönyörködtek a pillanatnyi zavarban és *Gourcy* meg nem állhatta, hogy a roham után sületlen élceivel a magyaro-

kat ne bosszantsa. A koczka azonban hamar megfordult és a nap folyamán kitudt, hogy a német vértések embereink támogatása nélkül okvetlenül elvesztek volna. Különösen pedig *Gourcy* tünt ki a futásban, sőt embereit is magával ragadta. Nádasdy az ütközet alatt megdöbbenéssel vette a huszárság vereségének híret, és személyesen akarván a dolog állásáról meggyőződni, a Rudolstadt herceg kíséretében egyenesen a visszavonuló ezredhez vágatott.

Nádasdy alacsony, vékony ember volt, ki az akkori nehéz egyenruhát alig bírta, de annál jobban tartotta féken tulajdon nevelésü erdélyi fekete ménlovát, melyet a poroszok már messziről felismertek. A poroszok Grumbkow tábornok alatt folyton támadtak, és a pillanatnyi siker által felbátorítva, azzal akarták a nap eredményét befejezni, hogy legnagyobb ellenségüket, a híres Nádasdy tábornagyot elfogják, ki alig husz lovassal vágatott a csatatérre. A veszélyt legelőször a Rudolstadt herceg vette észre, ki Nádasdyt a porosz lovasság tömegeire figyelmeztette.

— Soha se féljen herczegséged, — mondá mosolygva Nádasdy, — ha én nem félek, azt pedig nem igen fogja megélni. Mire a poroszok ide érnek, embereim is itt lesznek s aztán meglátjuk kié lesz az utolsó szó.

De nem csak a poroszok, hanem a magyar lovasság vezérei is észrevették Nádasdyt. Egetverő kiáltással előre vezették csapatjaikat, és néhány perc múlva az ellenség eszeveszett futásban rohant hátra felé, hatszáz halottat hagyva a csatatéren.

Nádasdy mint fővezér valószínűleg más végre vezette volna a háborút, melynek eredménye a sok vesztett csaták dacára mégis Poroszország javára szolgált. Ámde a bécsi fondorkodások, melyek Nádasdy nevében a közel mult idők emlékét látták, nem engedték, hogy a sereg vezénylete kezeibe jusson, a tábornagy maga pedig véreinek vitéségében találta legszebb jutalmát. Nem bántotta őt a nagyravagyás ördöge, és ha némelykor kitört is belőle a harag, azért tántoríthatatlan híve maradt az ügynek, a melyért kardot rántott. Azóta az osztrák seregben Nádasdyt mint lovassági vezérnek méltó utóda nem volt. Ama szellem, mely a porosz háború óta 1849-ig a magyar huszárságot jellemezte, Nádasdy idejében került legelőször felszínre. Fialtalabb tisztjeiből több ezredesekké lett magyarokban élt Nádasdy szelleme.

Midőn az 50-es évek végén néhai Nádasdy Lipót gróf idős fia, Tamás, a berlini udvarnál be lón mutatva, a porosz tábornokok nagy érdeklődéssel keresték benne a vitéz tábornagy arcvonásait.

Regi honvéd.

TENGERALATTI TELEFON.

Ez év tavaszán, márczius 15-én, szólalt meg az emberi hang legelőször a tenger alatt Dover és Calais közt és nemcsak aztán a távbeszélő vonal Páris és London közt, vagyis 536 kilométernyi távolságban a közönség rendelkezésére lón bocsájta.

A mi a villamos távirddal könnyen ment volna, a telefonnál végtelen nehézségekkel járt. A víz, nemkülönbön a sokféle szomszéd távirddavezetékek, melyek itt-ott a távbeszélő vonallal a tengerfenéken érintkeztek, sokféle zavarokat idéztek elő. Végre *Kempe* mérnök a kényes és nehéz feladatot e célra különösen szerkesztett és összeállított tengeralatti távbeszélő vezetékekkel szerencsésen megoldotta, sőt a mi több, lehetővé tette, hogy a vezetékekben a távbeszélőn kívül még egy táviró vezetéket is lehetett alkalmazni, úgy, hogy jelenleg az előbb egymással ellentétben lenni látszó kétféle induktorok egymástól alig hét méternyi távolságban, — de ugyanazon egy sodronyban rendszer-

működnek. A vezetéket *Kempe* utasításai szerint a Siemens czég londoni telepén készítették, míg a tengerben való lerakását Dover-től Calais-ig a »Monarch« nevű hadi vérteshajóval eszközölték. A rossz időjárás dacára, a lerakás csak öt napot vett igénybe.

Jelenleg a londoni főposta-hivatalban levő és e célra külön berendezett helyiségből bárki éjjel vagy nappal, párisi barátaival úgy beszélgethet, mintha ketten egy szobában ülnének. A tenger alatti telefonon az emberi hang sokkal tisztábban és erősebben hallatszik mint a szárazon.

Eddigél az új intézményt a közönség leginkább azért veszi aránylag ritkán igénybe, mivel egy vonal a forgalom igényeinek meg nem felel és három percze a jelenleg megszabott 10 franknyi díjtétel mindenesetre nagyon magas. Mihelyt a szabad verseny e téren megnyílik, és egy vezetéket helyett husz vagy harminc lesz lerakva, a díjakat pedig tetemesen leszálítják, kétséget nem szenved, hogy a tengeralatti telefon rövid idő múlva a levélpóstat ép úgy kifogja helyéből szoritani, a mint ezt a nagy városok forgalmában eddigél sok helyen már megtette. Az angol kormány a tengeralatti telefon feltalálójának a kívánt kizárólagos szabadalmat meg nem adta, nehogy e részben a forgalom egyesek által kizsákmányoltassék.

VÁZLATOK

A FRANCZIA FORRADALOM TÖRTÉNETÉBŐL.

Második sorozat.*

Egykorú és a legújabb források után.

I.

Az emigráció.

A konvent feloszlatásának első hírére lassanként kezdtek visszashálingózni az emigráltak is a szélsőra minden irányából, ki hamis útlevéllel, tükön visszalopózva, mintha soha át se lépte volna Franciaország határát, ki meg bántan, vakon bízva az ügyek új rendjében, melynek aztán nem is késett keserűen megadni az árát. Az a társadalom, mely a forradalom első viharai között elhajított, mint menekülő s később, a király halála után még tömegesebb számmal kivándorló papok és nemesek ezreivel árasztotta el Európá minden udvarát, nemcsak a francia szellem hódítását vitte mindenütt magával, s hagyta hátra nyomatát az irodalom, a művészetek és a társadalmi érintkezés minden terén, hanem egyúttal érdekes epizódokat mutat be az emberi sors apró drámáiból is, melyek a fény és árnyék, a fonákság és szenvedélyek, a bűnök és erények szívárványszerű játékában olvadnak össze.

Csak Rómában VI. Pius pápa kétezer emigrált papot fogad be s szétosztja őket az olasz kolostorok és püspökségek közt. A spanyol praelátusköz háromezert fogadnak maguk közé, ötszázat a toledói érsek, kétszázat *Quevedo*, orentei püspök, kétszázat a valentiai püspök, és a többi. Még szivesebb vendéglátó Svájcz, hol sok család szolgálatba adja gyermekeit, hogy papokat helyezhessen el magánál.

De ha örömmel dobbant fel az üldözöttek szíve, mielőtt Franciaország küszöbén kívül s biztonságban találták magukat, az is bizonyos, hogy nemcsak az érem másik felét is tapasztalniok nyílt alkalmok, s következtek az inség, a nélkülözés, a nyomor és betegség nehéz napjai, melyeknek kifejezésére szegény az emberi nyelv, s melyek a közönségnek és keresztényi lemondásnak s a bűnös szédelgésnek és szomorú elzüllesnek egyként váltak forrásaivá.

Egy Szent-Lajos-lovag, a nyomortól hajtva, inasnak áll be, *Gautier de Brécy* az angol Simons könyvtárát és ebédjeit rendezi, *Chaumont* gróf könyvkötészeti üzletét nyit, *Chavannes* marquis szentkereszti lesz, *Puyen* lovag pedig táncmester. Londonban *Buckingham* hercegnő tőkájével nagyszabású szőnyeg-, himzés-, csináltvirág- és divatkereskedés nyílt meg, a melyben alkalmazást találnak mint munkások vagy pénztárosok: *Réaux* marquis, *Saisseval* grófnő, *Lestiz* grófnő. »Tíz órát dolgozunk na-

* Az első sorozat »Száz év előtt« címmel, a nagy francia forradalom százéves évfordulójának alkalmából, a »Vasárnapi Ujság« 1889-diki folyóamatban jelent meg.

ponta kenyerünkért, — írja egyikük, — de este kiöltözünk, s összejövünk táncolni, csevegni; irigykedünk azokra, kiknek cizkike jobb áron kelnek, de mindig vidámak maradunk.» Egy angol nő halála pillanatában megtudja, hogy *Liancourt* hercegnék már csak néhány aranya van; ráhagyja minden vagyonát. De a herceg nem fogadja el. »Vegyétek és osszák fel egymás közt pórkedés nélkül, — mondja a rokonoknak, — én egy shillinget tartok meg emlékül.»

Neményeket az étellel küzdés megosztása közös háztartásra visz. *Chateaubriand*nak nincs takarója, egy szék párnáját teszi magára éjjel, hogy melegeit tartson. Reggel asztalhoz ül egy barátjával s meleg vizet isznak tea helyett, a következő öt napon pedig semmit. *La Bouéris* gitáros s énekel mellette, de elájult az éhségtől s már *Chateaubriand* is egész ki van merülve, a mikor szerencsére egy francia honfitárs érkezik, *Lepelletier*, egy volt francia royalista hirlapíró személyében, a ki most Kristóf néger király követe III. György angol királynál és cukorban kapja ki fizetését. Ez elviszi őket ebédelni egy londoni vendéglőbe s portói bort és roastbeefet fizet nekik, a mennyi belejök fér.

Hát még az ütközben kiállott viszontagságok ezerféle nemei! *Gontaud* asszony két ikergyermekével Londonban egy kis házban, a katolikus temető mellett helyezkedik el, s a járkelők meg-megállva nézegetik az ablakredőnyön át a sugárzó szépségű fiatal asszonyt, a mint gyermekei bőlesője mellett az éjjeli lámpa világánál dolgozik a megéltetésért. *Saisseval* grófnő Németalföldről üzik ki a republikánusok. Január közepe van, mikor egy bárkába ül, legifjabb gyermeke 13 napos. Három órakerkérkezik Doverbe s féljelig koldul házról-házra, de mindeninnen elűzik. »E kilencz órai szenvedés, — írta később, — annál hosszabbnak tetszett nekem, mert a hó esett s láttam, hogy kicsinyeim a hidegtől és éhségtől majd elvesznek.« »Egyszer, — említi máshelyt, — két sout kellett elfogadnunk egy püspök kezéből, mert semmink sem lévén e kis alamizsna nélkül, mely elhitette a pékkel, hogy a nagyobb pénz otthon feleltük, nem lett volna kenyerünk.»

Szerencsére vannak jótékony lelkek, kik megkönyörülnek a hazátlanok nyomorán. Angliában *Lady Sheffield* kórházat alapít az emigránsok számára, maga gondozza a betegeteket, míg elkapja a ragályt s belehal. A *Yorki hercegnő* értesül arról, hogy egy emigrált francia író éhen halt, s rögtön hölgybizottságot alakít a szűkölködők segélyezésére. Megtudja így, hogy *L. F.* asszony, kinek öt gyermeke van kenyér és ruházat nélkül, a legidősebb hét éves, — megtévelyodott kétségbeesésben s a Szent-Lukács-kórházba vitték; hogy *D.* asszony éhen halt, nyomoréku halgyva hátra ferjét, s meztelenül gyermekeit.

De az emigránsok dolgai másutt sem folynak jobban, bármer fordulnak Európában. *Madame de Genlis* Hamburgba menekül, Thü-ringián át, azon törte a fejét, hogy kapusnői állást keressen magának valami nyugalmas házban. »Mégvaltoztatom nevemet, — folytatja magában, — ülök és pihenni fogok. Csak egy dolog ejtett zavarba: a hárfám; nem tudtam rászánni magamat, hogy megváljak tőle.« V. asszonyt megverte a házárts porosz nő, a ki üzletébe fogadta. C. asszony kávéházakba járt énekelni, R. asszony pedig halat árult a piacon. Voltak, kik betegipólo nőkké lettek, vagy ismeretlen kalandok közt tüntek el.

Azután ott van egy *Montmorency* kiaszony, a ki vishordásból származó kereményéből táplálja haldokló anyját; *Séillon* grófnő, a ki táncosnőnek csap fel. »Megesett a szívem, — írta Neully grófnő, — a szegény F. nyomorán; tegnap meglátogattam, mindent nélkülözött. Kértem számára valamit H.-nétől, csak tizenkét márkát adott, Fanny egy aranyat, három francia barátom hat-hat livre-t, a mi sok tőlük.« A grófnő különben, divat-, fehérmű- és illatszer-üzletet nyitott, mig gyermek lánykaja hajból készített gyűrűket, betűk és nevek belefoglalásával; később megtanult erszényeket himezni, és tarka selyemmel virágokat varni selyemövekre. *Romans* marquis és *Asfeld* gróf borüzletet nyitottak, *Montlau* testőrtiszt *Dubreuil* név alatt színésznek állt be. *Gouffretier de la Gorce* bordeaux-i nemes pedig ugyanott sugórk. A harmadik, negyedik, ötödik pedig szalmakalapot fon, fest, leckét ad, vagy papírtárgyakat készít.

Még a férfiak könnyebben keresztül vágták

magukat a körülmények nehézségein, ha más-kép nem, úgy, mint a fiatal *Chamisso*, a ki született franciaiból jeles német költővé lett, vagy mint *Terre* tábornok, ki *Hardenberg Charlotte*-ot vette nőül, azt a hamis szöke menekés-két, ki ő előtte első férjét *Marienkoltz*-ot hagyta el, utána pedig *Constant Benjamin*-nak lett kínzó ördöge. Aztán meg a mig tart a családi ereklyékben, múkincsekben, addig valahogy csak segítve van a legelőtöbb szükségleteken: a németek sokkal praktikusabbak, semhogy elszalasztanak az alkalmat, a hol valamit potom aron lehet vásárolni. Így veztegeti el *Taillefer gróf* nevetéses aron egy római kori unikumot. »Voltak még, — írja, — igen ritka és érdekes könyveim, melyek ugyanoly sorsra jutottak: megannyi pompás kiadás. Egy püspök szintén maga viallja be, hogy »több mint öt évig élt ingóságai-ból.« Rómában különben, főképp a papoknak, ha nem esordult is, cseppent valami mindig, a szent atya filléréiből. Egy-egy livre adományt kaptak a többek közt *Lepier* abbé, *Gontier* abbé, stb. A 85 éves *glandevai* püspök nem is csinált titkot belőle. »Hat hét óta élek — így ír — alamizsnából.« »Semmin sincs többé« licitalja túl a *grassei* püspök.

Hanem a nők! ezek a gyöngye, tapasztalatlan teremtések, könnyen megtörnek az inség sulya alatt, s meghiát lapokat olvashatnak szenvedéseik történetéből. Franciaország egyik legünnepeltbb szépsége elbeszéli, miként kezdte érezni a szegénységet. Eladta minden ruháját, s férje meghalt, ő utolsó fillérét adja a temetésre, s azután mindenből kifogyva, egyedül látja magát a világon, neveletlen gyermekeivel. »Most is összeborzongok ez emlékre; két napi megfeszített szorgalom után egy nyakkendőt küldtem el, melynek végét egy shillingért himeztem; rossz volt. Gondolatom nehezen szokott a szolgálat borzasztó kilátásaihoz.«

Elköltözik és Ostendébe megy, »Belépek, — folytatja, — egy nagy terembe, leülök egy padra, famat térdemen tartva, s oldalomon leányommal. Egy férfi közeledik; valaconom elvesztése óta, gyakran voltam kitéve könnyelmű bánásmódnak; a porosz király hadsége az, ki felösmeri, visszaemlékezve a koblenzi ünnep-lyekre, s azt tanácsolja, hogy menjen Berlinbe. Egy mostoha fivére bemutatja az udvarnál, hol hallja a rá tett megjegyzéseket. »Emigráns; nem találom szerepnek.« »Megjárja, ennyia egész.« »Tizezret ismerem, a ki szebb nálánál.« — és így tovább. Szemei megtelnek könnyekkel. A királyné különben meghívja minden ünnepra, s jövedelmül felajánlják neki a lengyelektől konfiskált jószágokat. »Lelkiismeretem, — így végzi — fellázadt a gondolat ellen. Fel lehetett-e cserélmem szegénységemet egy ily bűnös gazdagodással? Fájdalom nem mindenki csinált e pontból lelkiismereti kérdést.

Vannak ugyan, kik valami úton-módon pénz tudnak kicsempészteni maguknak Franciaország-ból, de ez csaknem mindannyis az élet kockázattadásával jár. Egy anyát halálra ítélek, mivel 1200 frankot juttatott fiait közű külföldre, habár fele ennek is mindenféle ázsio és levonás ezimen elvész. De milyen magasos példája az önfeláldozásnak *Vauquelin de Riviere*-é, a ki birtokos szomszédja, *Sérent* herceg elfoglalt javait Bretagneban maga vásárolja meg s jövedelmét esetről esetre pontosan megküldi a hercegnék. Azután, mikor a roppant értécsökkénés lehetatlenné teszi azt a gazdálkodást is, saját birtokait adja el s ezüstneműt olvasztja össze, hogy a hercegnék eleget tehessen.

Ilyen móddal huzzák ki napról-napra sokan a menekültek közül, de végre is csak elkövetkezik az idő, mikor a lakásadó nő a hátralékos hért követeli. Mint tesznek ilyenkor? Nyájás szavakkal hízgelik körül, mint *Beauregard* grófnő, a ki vén *Roth Hozálát* élményei elbeszéléssel mulattatja, vagy mint a bázeli emigránsok, kik mézes-mázos udvarlói szavakkal lebzselik körül a szép *Ripell* sajtársnót.

Legjobban meg azoknak megy soruk, kik egy kis gazdálkodásba fognak, mint *madame de Pessé*, ki Oldenburghban rendez be magának egy kis majort, hol százhusz darab fehérszörű tehén látja el a munkás arisztokrata női kezeket sajtához és vajhoz való anyaggal. Mellette foglalatoskodik unokahuga, *Montagu* asszony s *Tott*, vagy *Tóth Zsófia*, a boszporusi erődítések híres elfrancia-sodott magyar építőjének, *Tóth Ferencz*nek leánya. De a fő mindig emelt és büszke marad e sors csapásai közt is, az arisztokratság nemes

zománca az élet apró fizikai kényelmével való nem törődés, a lemondani tudás bizonyos ideális nimbusszal vonja körül lelküket. Helyesen mondja Noailles grófnő — „mindig azt tapasztaltam, hogy az anyagi javak feletti bánkodás csak a parvenükél mutatkozik igazán élénken.”

Valami meghatározó költői varázs van abban a naiv tapasztalatlanságban is, melylyel a szalonnok a légies, parfümös teremtési minduntalan belebotlanak az élet vaskos, köznapi realizmusába. *Madame de Montagu* azt se tudja mit hol árulnak, annál kevésbé, hogy mennyi az ára? *Jaucourt* marquisé férje néhány frtot keres egy thuni kereskedőnél irással; ebédre hívja egy ízben *Narbonne* grótot és néhány barátját. Szalad a piacra, összevásárol minden virágot, megtölti vele a házat s csak azután veszi észre, hogy semmit sem hozott haza ebédre.

Ez meg egy egész középkori legenda: *Waldeck hercegnő* gyakran hall *Puybourdeille* lovagtól bizonyos virágot emlegettetni, mely a hűség jelképe s vanília-illata van: a heliotrop; „Sohasem láttam ezt a virágot” — jegyzi meg a német nő. Másnap a lovag egy szót sem szól, hanem utnak indul Franciaországba, átéli a határt, jakobinusnak öltözik, Párisba megy, összeszed néhány heliotropot s visszaindul drága zsákmányával, hogy a hercegnő lábai elé tegye. Azóta minden nap kedveskedik neki egy-egy szál heliotrop-pal. A forradalom véres vihara rég lezajlott, eljött a konzulsi kora, a restauráció, de a heliotrop virág minden nap frissen beköszönt a hercegnőhöz, pontosan bemutatja hódolatát még 1844-ben is, a mikor úgy a kéz, a mely adja, mint a kéz, a mely elfogadja, egy-egy 80 éves reszkető aggasztáné.

Vessünk egy pillantást most azokra, kik a *Condé*, vagy a *Braunschweig* herceg hadseregében harcolnak hazájok ellen. Lassan nyomulnak előre, lovaik számára sem zabjuk, sem szénájuk: éjjel a földön fekszenek, sátor nélkül fejük fölött, szalma nélkül elgyötört testük alatt. Hátukban az eső, a fagy, a sár, az éhség.

A nemesek maguk gondozzák lovaikat, kantáron vezetik, tartják a patkókat. Asszonyaik bérelt fuvaros kocsi-kon követik; este a nyílt mezőn táboroznak. Nagyan pusztít a verhas is; az élelem hiányzik, gyökereket esznek, úton-útfélen holtak hevernek. Van a ki két hónapig nem változtathatja ingét. *Chateaubriand* maga kimerülten roskad össze egy erdőben, csak a rovarok zümmögése hallszik körülte; lelketem istennek ajánlván alélok el; az utolsó nesz, a mit hallok, egy levél hullása

TÜZJELZŐ ŐR JENISZEJSZKBN.

Price M. Gyula, ugyanaz az angol művész, kitől már több igen érdekes szibériai képet közöltünk, főképp az ottani orosz foglyok életéből, egészen keresztül utazott azóta a hir-

héd éjszak-ázsiai tartományon s most Khina felé jár. Ebből az útból ismét egy igen érdekes s nagyon jellemző rajtot küldött haza, melyet alkalmunk van nekünk is bemutatni. Jeniszejszkben, Szibéria egyik fővárosában, a rendőrség külön nagy fatornyot építtetett s azon állandóan egy őrt tart, kinek kötelessége éjjel-nappal vigyázni, nem tör-e ki a nagy kiterjedésű s túlnyomó faházakból álló városban tűz és ha a tüzet észreveszi, a toronyban levő nagy hangrangal ad jel. A művész nagy tehetségét s a kép természetesen hűségét eléggé bizonyítja, hogy ezt a keveset elmondanunk is csaknem felesleges volt, a kép szemlélője első pillanatra kitalálja még azt is, hogy a tűzjelző őr Szibériából való.

TÜZJELZŐ ŐR JENISZEJSZKBN.

EGYVELEG.

* **Villamvilágítást** akarnak létesíteni Hammerfestben is, a földgömb leginkább éjszakra fekvő városában, egy 1700 méternyi távolságban fekvő folyó felhasználásával, melynek esése oly nagy, hogy télen sem fagy be. A sajtóságos viszonyok következtében is nyíron sohasem kell mesterséges világítás, télen ellenben egész napon át folytonosan.

* **Villammal fűrt** alagutak. Az Andes-hegységben a Chile s Argentín között épített vasútnál közel 10.000 láb magasságban mintegy 8 mérföld hosszú nyolc alagutat kellett fúrni. Mivel tüzelőanyagot s gőzgépet ily magasságba szállítani lehetetlen volt, a hegyi patakokat használták fel villamos-áramok fejlesztésére s a merész kísérlet igen jól sikerült.

* **A jeggyűrűkbe** Amerikában divatba hozták a völgyény arczképét is betenni, laposra simított gyémánt alá s azórára drága kövekkel körülvéve. A menyasszony ellenben arczképét, hasonlóképp felszerelve, arany íróntartóban adja át.

* **Lakberek Rómában.** A római köztársaság utolsó éveiben Rómában egy közönséges ház 6—7000 frtba került, de természetesen voltak drága paloták is. Cicero pompás háza 150.000 frt értékű volt, s Crassus családi palotája, melynek kertjében híres régi fák voltak, majdnem 800.000 frt, s Clodiusé egy millió-nál több értékű volt. A lakberek átlaga 700 frt volt, de 300—350 frtért is lehetett tisztességes lakást kapni. A bérházak rendszeren 3—4 emeletesek voltak s egész 21 méter magasságig emelkedtek.

* **Ugatásra ítélte** V. Károly császár a rágalmazás vétségében talált apródokat. Az elítélteknek kötelességük volt minden reggel a vár kastélyának folyosóján ugatni. Csakhamar oly sok elítélt akadt, hogy a császári tanácsosok nem tudták a sok ugatás miatt tanácskozni s az ő kérelmekre szüntették meg ezt a sajtóságos büntetési módot.

* **Egy csizma** a világtörténelemben. Bonaparte Napoleon 1795 nyarán kegyvesztett volt az akkori francia kormánytól s új szolgálatot keresett. Különösen ohajtott volna török szolgálatba lépni az osztrákok ellen. Frère barátja ekkor kilitásba helyezte, hogy a batáviai köztársaság seregében kap szolgálatot. Ekkor egy pár csizmát rendelt meg, melyet a csizmadia az elutasítás előtt való nap vitt el. Napoleonnak nem volt pénze s utalványt adott a hadügy-miniszteriumhoz. A csizmadia nem akarta ezt elfogadni s nem adta át a csizmát. Napoleon elhalasztotta elutasítását s másutt rendelt csizmát. Időközben azonban Barras reábrta, hogy ne menjen el, mert forradalom van készülőben s csakugyan Vendémiaire 17-ike bekövetkezett s Bonaparte ismét urrá lett. Többé nem is gondolt rá, hogy Franciaországot elhagyja.

* **Biztos ismertetőjegyek.** A bírák idejében a gileaditák megvervén az oframitákat ezek azáltal igyekeztek megmenteni életüket, hogy gileaditáknak adták ki magukat, mig-nem a gyanusakat a «Sibboléth» (kalász) szó kiejtéséről fel nem ismerték. Hasonló módszert követtek az olaszok a szicíliai veszerénye idejében, midőn a francziákat a «Ciceri» (borsó) szó kiejtéséről ismerték meg s így a hollandok is 1302-ben, midőn a francziák ellen harcoltak «Schild en Vrined» (paizs és barát) szavakat mondták el minden gyanus ismeretlenül.

* **Veszélyes tréfa.** A német lovagrend asztalán a sonkákra csinos lovagrendkereszteket szoktak bevésni. Egy szakács tréfából azt mondá erre, hogy a döglött disznókat lovagokba teszik. Ezen élezcért őt 1516-ban Mergentheimben felakasztották.

* **Ritka mütétet** végeztek nemrég Manchesterben. Egy hat év óta teljes vaklásban levő 95 esztendőse öreg pap nyerte vissza szemvilágát teljesen, úgy, hogy most az egyházi szertartást is végezheti. Az öreg ur örömeiben hívei közül 500-at hívott meg thesunnepré szeméi meggyógyulása alkalmából.

* **Borhamisításért** fejezték le Stuttgartban egy Ehrni Jakab nevű bodnárt 1706-ban; a hóhér egy-uttal nyilvánosan kiöntötte összes hordóit s megégette Ehrni könyveit, melyek a borkezelésről szóltak.

* **Uj-Dél-Wales** parlamentjének képviselői közül a szociálisták kötelezik megválasztottjukat arra, hogy lemondását is írja meg s adja át a társulat titkárságának, mely azt rögtön érvényesítheti, ha a képviselő érdekeit elhanyagolja.

Osztrák illusztrált hadi jelentések az 1848/49-ki szabadságharcból.

A magyar szabadságharc folyama alatt az élelmes osztrákok Bécsben egész hosszú sorozatát adták ki a képekkel illusztrált hadi jelentéseknek, melyek természetesen, mind a császári seregek hősi fegyvereit hirdették, s az osztrák győzelmeknek voltak képekben és írásban terjesztett hírművei. Hogy mennyi volt bennök az irányzatosság, a ferdítés, sőt való tények meghamisítása, azt elképzelni nem nehéz s oly zavaros időkben talán meg is érthető.

Ma mind e közlések csak a történeti kuriózumok érdekével bírnak, a mint hogy talán eredetileg sem számítottak arra, hogy a történetírás kútforrásai közé soroztassanak.

Ez illusztrált hadi jelentéseknek meglehetősen teljes gyűjteménye van meg az 1848/9-iki emlékek tárlatán, noha mindannyi kiállítva nincs. Kettőt a könyvomban megjelent képek közül a megérthetősükre szükséges szöveggel együtt ime bemutatunk.

A magyar országgyűlés küldöttsége Windischgrätz-nél 1849 január 4-én. A móri csata után bizonyosra lehetett venni, hogy *Windischgrätz* herceggel Pest felé tart és ott *Lamberg* gróf felbeszakadt küldetését fogja végrehajtani. Ennek folytán *Kossuth* a magyar csapatok visszavonulásának okait fejtegetve, azon indítványt lépett fel, hogy az országgyűlés a kormányt együtt székhelyét Debreczenbe tegye át. Az indítvány minden további vitatás nélkül felkiáltással fogadtatott el, de mindamellett *Batthyány Lajos* gróf azon volt, hogy mielőtt a főváros közelében ütközet vivatnék, küldene ki a kormányt a maga kebeléből egy választmányt *Windischgrätz* herceggel, mely neki békét ajánljon, vagy öt legalább fegyverszünetre bírja, hogy azalatt azután a kibékülésre további lépések tétethessenek. Mintán közvetlenül az egyenetlen védelmi harc kitörése előtt ez irányban hasonló kísérletek tétettek, *Batthyány* indítványa szintén elfogadtatott és *Mailáth György országbíró*, *gróf Mailáth Antal*, *Lonovics József érsek*, *gróf Batthyány Lajos* és *Deák Ferencz* megbizattak, hogy az ellenség fővezérével a nemzet becsülete, törvényes szabadsága és jóléte alapján s biztossáival fegyvernagyvást és békekötést kieszközölni iparkodjanak. Az országos küldöttség 1849 január 1-én azonnal utra indult. Martonvásáron *Görgei* fedezetül egy tiszt vezetés alatt huszonöt huszárt adott melléjük, *Windischgrätz* herceggel szesz keresés után végre január 4-én Bieskén *gróf Batthyány Kármér* kastélyában találta meg, hol főhadiszállását tartotta. *Gróf Mailáth Antal* magára vállalta a küldöttség bejelentését, mire *Windischgrätz* azt felelte, hogy *Batthyány Lajos*on kívül a küldöttség többi tagjait elfogadja. Miképen hangzott azután a herceg válasza, azt mindenki tudja. A felajánlott békés megoldás helyett feltétlen alávetést és a sereg azonnali lefegyverzését követelte. A herceg ekkor mondott

1848/49-KI EMLÉKEK.

A szabadságharc emléktárgyainak kiállításából.

Magyar honvéd-tábor 1849-ben.

A magyar honvédség táborában még a legvalóságosabb időkben is a régi magyar jó kedv és emelkedett hangulat uralkodott, mire leginkább a vezérek és főtisztek hatottak, kik mindenütt jó példával menve előre, a kartácstűzben ép úgy, mint pihenés közben a legénység jó kedvét fentartották, a nélkül, hogy a sereg szigorú fegyelme ezzel meglazult volna. Nem tudunk esetet, melyben egyesek vagy csapatok az engedelmet megtagadták volna, és pártatlanul áll a maga nemében az az eset, midőn a híres 3-ik veres-sapkás honvédszázalój legénysége két bajtársa ellen, kik egy roham alkalmával gyáván megfutottak, a hadi törvények legszigorubb alkalmazását kívánta, mire *Damjanich* tábornok a két szerencsétlen embert főbe is lövette. Vagy mit mondjunk a honvédség jellemzésére még egyebet, mint azt, a mivel *Hatvannál*, a régi huszárság soraiiban támadt hézagok betöltésére felhasznált újonczokat három kapitulációt szolgált öreg bajtársaik azzal vigasztalva a háromszoros túlerő elleni roham előtt: *hogy egy szál magyar huszár négy casas németnek mindig megfelel.* Ki az 1848/49-ki honvédség táborait tulajdon szemeivel nem látta, azokról még a legtízesebb leírások után sem birhat tiszta fogalommal . . .

A honvédtáborozás egy jelenetét ábrázoló mai képünk 1849-ben Londonban *Day* és *fia* műkereskedésben jelent meg és a honvédség alakjait, egyenruháit s egyéb felszerelését híven tünteti föl.

szavai így hangzottak: «Föltétlen meghódolás! Lázáddal én nem alkuszom!» *Gróf Batthyány Lajos* még a küldöttség többi tagjainak adott ebédhez sem hívatta meg; a kíséretül eljött huszárokat pedig tisztetől együtt másnap erős őrizet alatt Pozsonyba küldte, hol mindannyian, mint szökevények, hadi törvényszék elé állítottak.

Bécsben kiadott egykorú képen a hozzáírt szöveggel ellentétben, mely szerint *Windischgrätz* *Batthyány* el nem fogadta, ez utóbbi mégis ott figurál. Az illető művész tulajdon eszejárása szerint, nyilván nem vélte mellőzhetőnek az egyik főszemélyt, *Batthyány Lajos* magyar miniszterelnök személyét.

Windischgrätz herceg bevonulása Budapestre 1849 január 5-én. Mai nap is a megfejthetetlen titkok sorába tartozik *Windischgrätz* azon habozó vonakodása, melylyel majdnem tiszteres tulereje mellett 1849 január első napjaiban a fővárosba való bevonulását halogatta. Igaz ugyan, hogy az utolsó pillanatig attól lehetett tartania, hogy *Görgei Tétény* és *Budafok* közt harcra kényszerít, midőn aztán visszavonulási vonalát is elveszthette volna; de viszont kémi által arról is értesülhetett, hogy a magyar sereg a Duna bal partjára való visszavonulását tényleg meg is kezdte. Emlékiratában gondosan mellőzi minden körülményeket és csak annyit mond, hogy 1849 január 5-én elővédei *Görgei* seregének legutolsó utóvédí őrszemeivel találkozza, ő mindezek dacára még azon nap a fővárosba bevonult. *Görgei* könnyű szerrel tette volna járhatótlanná a lánczidat, melyen nyomban utána az osztrák lovasság *Pestre* ájtott. *Windischgrätz* herceg nagy kíséretével délelőtti 10 órakor lovagolt át a lánczidon és az átvonuló csapatokat a mostani *Ferencz-József-tér* közepe táján maga előtt elleptette. A szemle majdnem délig tartott el, midőn aztán *Windischgrätz* a budai királyi palota balszárnyának épen maradt lakosztályában ütötte föl főhadiszállását, hol amaz emlékezetes szavakat mondá: «*Ecco finita la comedia!*» (íme, vége a komédiának!) *Budáról* Bécsbe küldött hivatalos jelentésében, nemkülönben a sereggel intézett napi parancsában *Windischgrätz* a «magyar fegyveres lázadás» befejezetnek mondotta, habár *Zeisberg* ezredes és vezérkari főnök ennek épen ellenkezőjét látva, arra akarta bírni a herceget, hogy az osztrák csapatok még az nap, vagyis január 5-én *Görgei* üldözésére *Vácz* felé induljanak, a honnan a magyar sereg három napi pihenés után meglehetősen rendben a bányavárosokba való nevezetes visszavonulását megkezdve, *Windischgrätz* hatalmába többé nem került.

Fegyverek.

Az 1848/49-iki magyar hadsereg gyalogsága sokféle és nem legjobb minőségű puskákkal volt ellátva; de ezt a fogyatkozást az akkori harcászati irányadó modora: a szuronytámadás teljesen pótolta. A legelőször felállított nemzetőrség a világ minden részéből behozott és becsémpézett puskákat kapott, melyek utóbb a nemzetőrség részben megtörtént átalakulása után az első honvédszázalójnak jutottak. A sorhadból átlépett gyalogezredek megtartották 1846-ban kapott gyutacsos (kapszis) puskáikat, míg az egymásután rohamos sietéssel felállított honvédszázalójak leginkább Belgiumból behozott és Németország különféle gyáraiban készült széles szuronyú puskákat kaptak. Hasonló löfegyvereket kaptak a német-, olasz-, lengyel-, tyrol-i szabadságharcosok és a híres *Ujházy-radászok*. A gyalogság tisztjei könnyű felkiosaras kardokat használtak, míg a német légiő közemberei és tisztjei széles pengéjű ó-német kardot viseltek. Az olasz és lengyel légiő sárga-réz markolatú francia kardokkal volt ellátva.

A huszár serezek mindnyájan az úgynevezett *Mária Terézia*-féle széles pengéjű, félgajlott, keskeny markolatú *fringiót* használták. Ezen kardok pengéi némely ezredben még a *török és hétvérs porosz háború* idejéből maradtak és csakis hüvelyeken és markolatokon történtek némi változások. Lehetett köztük sok török eredetű pengé is találni, de legnagyobb részük a most már régóta megszűnt *ferlachi* (karinthei) fegyvergyárban készült. A tisztikardok alakja a mostaniaktól alig különbözik.

Szolgálati jelvények voltak a *tábori öv* (feldbände) a gyalogságnál, az osztrák színek helyett a nemzeti színekkel, a lovasságnál pedig a tölténytartó, az úgynevezett *cartouche*, fekete fényezett bőr-szíjon. A sorlovasság megtartotta az osztrák jelvényt, míg az utóbb felállított huszár-ezredek tölténytartóira a magyar koronás cimzer került.

A gyalogság nagyobb része, valamint a tüzéség és a honvéd zászlóaljok — fekete posztóval bevont, elől a magyar cimzert mutató, széles karimájú *csakókat* viselt. Voltak zászlóaljok, melyek, mint a 3-ik, 6-ik és 9-ik, veres posztóból készült fekete karimás *alacsony sapkákat* viseltek. A sorsgyalogság megtartotta régi *csakóit*, csak hogy a fekete sárga *csakó-rózsákat* vörös vagy fehér posztóval varrták be. A honvédség tisztjei kivétel nélkül *kék* vagy *veres sapkákat* viseltek a hadjárat alatt. Az úgynevezett aranyrózsás és paszomántos *diszcsakókat* csak ritkán lehetett látni, mivel ilyeneket legfeljebb a fővárosban alakult csapatok tisztjei szereshettek. A nemzetőrség tisztjei ezüst paszomántal bevont *csakókat* vagy ezüst baklós *sapkákat* viseltek.

E helyett még felemlítjük, hogy a *huszárság* a karabélyon kívül két, gyutacsos-pisztolyal is el volt látva. A *gyalogság* az egyes zászlóaljok felállítására alkalmasan kapott zászlókat használta, melyek alakja és mérete a mostani kiállításra látható 37., 38. és 39-ik honvéd-zászlóalj zászlójával egyformák voltak. A külső rész csak a zászlóhoz illesztett úgynevezett *zászló-szalagok* voltak láthatóak, melyeket az illető zászló-nyak ajándékoztak a csapatoknak. Ezek a szalagok rendszeresen gazdag arany vagy ezüst himzéssel ellátott, nehéz selyemből készültek. A lovasság *lobogó-jelvényeit* (standartjait) a régi szolgálati szabályzat értelmében minden támadás előtt az úgynevezett *zászló-örséggel* (Standarten-Rotte) együtt a harc vonal mögé küldte.

A nemzeti múzeumban néhány ilyenforma lovassági zászló a hozzá való szalagokkal együtt látható.

A legtöbb zászló szalagostól együtt a fegyverletétel után elveszett. Néhányat az oroszok a *moszkvai Kreml*-ben tartogatnak, van aztán egy-két honvédzászló a *bécsi arzenálban* is, mely a *komáromi* kapituláció után került oda, de fegyveres erővel a csatában elfoglalt jelvényeket Moszkvában is, Bécsben is alig mutathatnak.

Damjanich tábornok, dacára annak, hogy kedvence zászlóaljainak kitüntetésül vörös sapkákat adatott, — melyeket más csapatok nem viselhettek, — maga, elejétől kezdve élete utolsó napjáig, a kiállításra látható francia alakú *kék tábori sapkát* használta a történelmi hírel bírő fehér darutollal.

Thász Dániel ezredes, ki az utolsó időben Kossuth Lajos személye körül mint hadsegéd működött, Törökországban s utóbb Amerikában a szintén kiállított különös alakú tábori sapkát viselte.

A honvédség dobjai és kürtjei (lovassági trombiták) alakja nézve nagyon eltértek a mostaniaktól. A fekete-sárgára festett dobokat mindjárt a háború kezdetén nemzeti színekkel vonták

be, de a huszárság mindvégig megtartotta a fekete-sárga zsinórokon függő trombitákat.

A népfelkelés kiegyenesített *kaszáinak* sehol sem vehette hasznát, minek következtében leginkább őrizeti szöglatra alkalmazták. Az a föltevés, hogy a híres lengyel kaszások példájára, a népfelkelést is lehet majd nyílt csatában használni, már a *schwechati* és *kassai* ütközetek alatt tévesnek bizonyult.

Mellékelt rajzunkon a jelenlegi kiállítás érdekesebb fegyverei vannak csoportosítva. Ezek mind a magyar hadsereg felszereléséből valók. Az *olasz légió kettős markolatú kardja* alatt két huszár-*fringia*, továbbá a *német légió egyenes, keresztalakú markolatú ellátott oldalfelegyere láthatók a rajzon, tovább szuronyos gyalogsági puskák és a vadász csapatok szurony nélküli vontasövű fegyverei. A tábori övön egy honvéd és nemzetőr *tiszti csakó*, mellettük az akkoriban használt néhány magas *dobok és lovassági pisztolyok*. A szalagnélküli lobogó a *38-ik honvéd-zászlóalj* zászlaja volt. Itt látjuk tovább a népfelkelés és néhány nemzetőri csapat kiegyenesített *kaszáit*, melyeknek hasznavehetőségéről fentebb említett téttünk. A függetlenségi nyilatkozat után a magyar cimzerről a koronát többnyire letördelték, s helyébe ezüst babékoszorút tűztek, mi azonban csak oly csapatoknál történt, melyek cimzerről ellátott csakókat vagy tölténytartókat kaptak.*

EGY AMERIKAI NÁBOB TÖRTÉNETE.

(A «Quarterly Review» után.)

Ezelőtt száz évvel egész Amerikában pénzes embert, — a szó mai értelmében, — nem igen lehetett találni.

Úgy látszik, mintha a népesség szaporodásával jöttek volna létre a nagy vagyonok is. Mai napunk a többi világrések magán állapota az Egyesült-Államokban levő óriási tökéhez képest valódi koldusság. Mindamellett a nagy vagyonok keletkezését nem látjuk eléggé indokolva; ki hinnie, hogy Astorék alig 30 év lefolyása alatt ötszáz millió arany dollárt szereztek, ki hinnie, hogy a «World» című lap szerkesztője tíz év alatt huszonöt milliót keresett? Már pedig nem csak e két esetben, hanem tán két-háromszáz millióm történetében legfeljebb azt lehet konstatálni, hogy a rengeteg gazdagság keletkezése ellen senki kifogást, — jogosult kifogást, — nem tett.

1852-ben New-Yorkba valami *Lloyd Henrik* nevű alig husz éves fiatal ember érkezett, kit Hobokenban nem akartak parba eresztetni, mivel egész vagyonja tíz dollárból és a rajta levő öltözék ruhából állott.

Végre hosszas rímánkodás után oly kikötéssel bocsátották el, hogy azon esetre, ha nyolc nap leforgása után állandó kenyerkeresetét kimutatni képes nem lenne, a legelső hajóval vissza fog küldetni Angliába, illetőleg Irlandba.

Lloyd Henrik, kinek szülei korán elhaltak, midőn a szegény fiú még anyja emlőre szorult volna, egy ronda falu még sokkal piszkosabb szegényházában nevelkedett és tíz éves korában a koldulás és zsebtolvajlás mesterségében meg lehetősítették, minék következtében eleinte a görögök börtönébe, onnan pedig egy londoni fiú-javító-intézetbe jutott.

Ez utóbbi helyen annyira megromlott, hogy idővel valószínűleg a bakó keze között végezte volna életét, ha onszántából más pályát nem választ. Ugyanis azt hallotta, hogy Amerikában munkás emberek nagy szükség van, s miután rendkívüli testi erejénél fogva e részben bizonyos előnyre számíthatott, a javító-intézetnek, az igazgatóság bejegyezése nélkül, hátat fordítván, Hull-ba szökött. Itt másfél hónapig mint napszámos dolgozván, annyit takarított meg, mivel jegyet váltathatott egy New-Yorkba induló gőzökre. Tíz dollárral érkezett meg az új világba, hol a kikkel először érintkezésbe lépett, nem a legszűnyesebb fogadtatásban részesítették. Eleinte, mint napszámos dolgozott, de a hetedik napon egy szénkereskedő üzletében, mint felvigyázó alkalmazást nyert. *Lloyd* nélkül az üzlet tulajdonosa már a harmadik hét végével

sem tudott volna megenni, s midőn legelső megtakarított húsz dollárját a pénztárbá vitte, az ott ülő segédek közül valamelyik azt találta mondani, hogy a jövőnyem fog sokáig szegény ember maradni. Az év leteltével *Lloyd* már mint intéző dolgozott a széntözsdén gazdájában nevében. Rendkívüli életrevalóságával hamar túljárt az ott működők eszén, kik az idegent szívesen kidobták volna az ajtón.

Amerikában a nagy polgárháború befejezése után kettőzöttével hévvel kezdte vállalkozni a petroleum-bányák furására, de miután sok apró, pénz nélküli ember belekapott, csakhamar kiűtött a vászás.

Lloyd megtakarított pénzével két kisebb petroleum-kutat vett meg, de már néhány hónap lefolyása alatt az egész vidéken megnyílt kisebb üzleteket megkerítette, mely műtétéhez szükséges pénzt első főnöke, a nagy szénkereskedő előlegezte. Épen három évvel New-Yorkba való megérkezése után *Lloyd* nevét az ottani tözsdén mindenki tisztelettel emlegette. Üzletei százsoros pénzt hoztak, és a legrosszabb vállalat virágzóvá lett kezében.

Egy alkalommal a tözsdé kolompósi feltették magukban, hogy *Lloyd*nak elevenéren tapintanak, mert vagyoni állását bizonyossággal senki sem merte megbeesülni. Astor Jakab, ki akkoriban már 2—3 száz millió dollárral rendelkezett, egyik ügynöke által azt a koholt hírt közölte, hogy ő Kentuckyan levő petroleum üzletét el akarja adni, mivel biztosra vehető, hogy az árú értéke nem sokára nagyon le fog szállani.

Astor és a többi milliomosok, kik a titokba be voltak avatva, azt hitték, hogy *Lloyd* e hirre petroleum-üzleteit azonnal el fogja adni. Amde a nagy urak csalódtak, mivel *Lloyd* ellenkezőleg mindent összevászáralt, a mi csak e révén megkeríthető volt.

Ezen időtől kezdve legfeljebb a szokásos aknaharcot folytatták *Lloyd* ellen, ki azonban eszükön minden alkalommal túljárt.

Az orosz petroleumkereskedés kiterjedése sok embert tett tönkre, nemcsak a tözsdén, de nagy üzletekben is, melyek azonkívül másfel is dolgoztak.

Lloyd arra szánta el magát, hogy Londonban és Anglia nagyobb városaiban üzlete számára főkötelepeket állít fel és ezéllől hazájába utazott, honnan öt évvel előbb mint földönfutó koldus elszökött. Dolgai lebonyolítása után a new-yorki városrészben fekvő javító-intézetet látogatta meg, melynek valamikor ő is benlakó tagja volt. Az úri kinézésű embernek senki sem ismert volna *Lloyd Henrik*-re, ki távozása előtt ezer font sterlinget ajándékozott az intézetnek oly fiúk számára, kik a biztos javulás jeleivel elbocsájtattak. Midőn az igazgató a bökényű idegen nevet kérdezte, *Lloyd* azt felelte, hogy azt majd utóbb fogja az intézet tudomására juttatni.

New-Yorkban, hova néhány hét múlva visszatért, *Lloyd*ra rossz hírek vártak. Két pénztárnoka mintegy másfél millió dollár elsikkasztása után megszökött, s azonkívül még roppant összegekről szóló hamis váltókat is bocsájtottak ki nevére.

Lloyd minden darab váltót vagy utalványt az utolsó fillérig kifizetett, a megszökött pénztárnokokat nem üldöztette, mivel — a mint mondá, — ez veszteségét csak növesztené, míg így munka és szorgalom által a kárt hamar behozhatja. Ez időtől kezdve vasúti vállalatokba is bocsájtkozott, noha erre eleinte nem volt kedve. Az amerikai vasútkirályok mindent elkövettek *Lloyd* megbuktatására, de e helyett ökszenvedtek gyakran tetemes veszteségeket, mert *Lloyd* hidegverést sodrából nem tudták kivenni.

Végre felhagyta a céznelküli ellenkezéssel és *Lloyd* a hatalmasak sorába lépett. Amerika legnagyobb vasuti vonalait ő építette, meg mások a részvények kibocsájtásánál milliókat nyertek, de el is vesztettek, 1879-ben *Lloyd* vagyonát ötven millió dollárra becsülték a new-yorki tözsdén, hol mindenki veséjébe és tárczájába belátnak. Egy alkalommal valaki azt találta *Lloyd*tól kérdezni vajjon mikorára várja az első százas, — vagyis az első száz millió, — létrehozását.

— Ezen már régen tul vagyok, — felelé a nábob, — a mi azután jön, az már magától értődik. És ebben igazja is volt, a mennyiben ilyen esetben a töké kamatoztatása rövid idő alatt

tetemes szaporulatot okoz a nélkül, hogy valami különös megerőteltésre szükség lenne.

Lloyd negyven éves korában már oda jutott, hová előtte mások csak a második nemzetség számára egyengettek az utat. Rendkívüli észlelyességét csak kitartó tevékenysége multa felül. Csálódott nem alapított mert annak prózai oldalát gyűlölte, magasabb igényeinek pedig elfoglaltsága miatt nem tudott volna megfelelni. Midőn azt kérdezték tőle, kinek számára gyűjti a roppant vagyont, mosolyogva azt felelte, hogy tudtával még elég ember él a földön, kik megtakarított pénzén osztzkodni fognak. Vérrokonai nem lévén, kéz alatt oldal rokonait kerestette fel, kiket szemmel tartott a nélkül, hogy erről tudomással bírtak volna. Életében jótékony czelokra ugyan keveset adott, mivel szerinte ez tüntetés lett volna. Az óriási erejű férfin az orvosok véleménye szerint tán száz évig is élhetett volna, míg így alig ötvenhét éves korában megkellett halni. Ugyanis *Lloyd* mindennap korán kelvén, rendszeren kertjébe ment, hol téli időben az üvegházban, tavasszal és nyáron szabadban reggelizett. 1889 június 11-én egyik titkárját magához rendelte ki, midőn a kertbe lépett, főnökét halva találta. Az orvosok egy apró kigyó marását konstataáltak *Lloyd* lábán. A kigyó valószínűleg valamely Déli-Amerikából érkezett hajóval jöhetett New-Yorkba és így *Lloyd* kertjébe vetődött.

Háromszáz ötven millió dollárra rugó vagyona két harmadát különféle jótékony czelokra és tudományos intézeteknek hagyományozta, míg a többiit anyai agról lezáradó oldal rokonai oly kikötéssel örökölték, hogy a töké kamatait tetszésük szerint elkölthetik, a törzsvagyonhoz soha sem nyulhatnak.

A JELENKOR VÉRTES HADIHAJÓI.

Az *angol, német, osztrák-magyar, orosz, francia* és *olasz* hajóhadak alig két hónap lefolyása alatt egymásután keltek tengerre, hol mintegy tünnetőleg, az illető fejedelmek szemelátára, a világnak bemutatattak.

Az európai hajóhadak bemutatásából első sorban azt tanuljuk, hogy azon esetre, ha a nagy viadal csakugyan megkezdődne, a tengeri csata aránylag sokkal véresebbek lesznek, mint a szárazföldön vívó hárcok.

A *nickel-acél* vérték, melyek most már a nagy hadihajóknál alkalmazásba vétettek, még a legnagyobb lövegek is ellentállnak. Ugyanis a mult év végén az éjszak-amerikai hajóhad *annapolisi* völgyében, hol az óriási lövegek és a hajók vertjei különféle kísérletek által próbára tetettek, a következő eset fordult elő:

Három 27 centiméter vastag vért kipróbálásról volt szó.

Az első *angol* gyártmányú vas- és *acél-keverék*, vagyis összetett fém. A második *francia acél*, a harmadik szintén *francia* gyártmány *nickel-acélből*.

Minden egyes vértlemesre 20 kilogramm löpor és 45 kilogramm súlyu 150 milliméteres lövegek *nyolcz* méternyi távolságból négyszer egymásután lövettek.

A lövegek a lemez négy sarkaira irányoztattak.

Ezután a lemez közepére 200 milliméteres lövegek (95 kilogramm súly és 38 kilogramm löpor) irányoztattak. A kísérlet eredménye a következő volt:

Az összetett fémből, vagyis a vas- és *acél-keverékből* készült lemezen a lövegek keresztülhatoltak és az acélt szilánkokra törtek. Az acéllemezen nem mentek keresztül a golyók, de az ötödik lövés után erős repedések látszottak rajta.

A *nickel-acél* lemezen a lövegek szétpattantak a nélkül, hogy maga a lemez megsérült volna!

E kísérletek folytán az európai hatalmasságok kénytelenek vértzett hadihajóikat *nickel-acél* lemezekkel ellátni, mert különben a harcban részt nem vehetnek.

Valamint minden párbajban, még a legnagyobb bátorság és ügyesség mellett is, győzőnek és legyőzöttné kell lenni, úgy viszont ezen esetben csakis egyforma szerkezetű hajók vehetnek fel a harcot, mely végre a löveg és a vért jó minőségén fordul meg.

Számításunk szerint az új beruházás a nagy tengeri hatalmasságoknak legalább 5—6 száz millióba fog kerülni. Mi történik pedig, ha véletlenül az öröngös villamosság segítségével még az *acél-nickel vért* is szétrombolható lesz?

Kronstadt alatt a francia hajóhad már az új pánczélokka jelent meg. A *woolwichi* arzenálban éjjel-nappal dolgoznak a *nickel-acél* lemezek és ez másutt is így lesz.

Ha valami, úgy a hadi szerek folytonos változása, a fegyverek tökéletesítése a háborút számos évre elhalasztják, mert egyetlen fegyverekkel mai napság senki sem szállhat szembe, még gyengébb ellenfelével sem.

A nyár lefolyása alatt megtartott tengeri szemlék a béke fenntartására többlet tettek, mint a diplomácia valamennyi akciója; de viszont egyetlen egy fontos epokháls találmány romba döntheti a békés szándékok minden iparkodását.

Az *acél-nickel* lemezek néhány hónapra elodázták a már fenyegető veszélyt, de a *Ibenriet-Vallon*-féle kormányozható léghajók, melyekkel — mint mondják — Vincenzen a legnagyobb titokban kísérletek tetettek, méltó aggodalommal töltik el minden békebarát lelkét.

SZÉCHENYI SZOBRA A SVÁBHEGYEN.

Gr. Széchenyi Istvánnak százados évfordulója közeledik. Az első kegyelmes ünneplést az alkalomból a Svábhegyen rendezték, melynek egyik részét már régebben elnevezték a «legnagyobb magyar» nevére. A Széchenyi-hegy nyaralónak tulajdonosai közt indított a gyűjtést a budapesti hegyvidéki turista egyesület, s *Méró János* kir. tanácsos állt az uttal is a mozgalom élén, hogy Széchenyi emléket mellszobor hirdesse a kirándulóknak. Most már két szobor díszíti a kies tájékat. Egyik a b. *Eötvös József*, ki oly gyakran lakott a Svábhegyen.

Aug. 30-án a fogaskerekű vasut vonatai már a kora délelőtti órákban tömegesen vitték a városi vendégeket, s a kint nyaraló családok kettős örömmel fogadták látogatóikat. Mindegyik külön-külön az egész ünnep hála gazdájának érezte magát. Számosan még az ünneplés előtt siettek a szoborhoz, mely a fogaskerekű vasut állomásától alig tíz percznyire, a Széchenyi-út mentén, nem oly gondosan szabályozott, szép sík területen ugyan, mint az *Eötvös-szobor*, de jóval festőibb környezetben áll. Két oldalt hegyfalról határolva, magaslato, egy kis tisztáson támaszkodik az egyik falhoz és e helyről szép kilátás nyílik az alsóbb fekvésű részekre, a Dunára és a szomszédos hegylánczokra.

A szobor *Strobl* Alajos sikerült műve.

A szoborhoz vezető út lobogódiszban állott. Az ünneplésen ott voltak a Széchenyi-családból: Széchenyi Béla gr. és leánya Széchenyi Alice grófné, Széchenyi Ödön pászta Konstantinápolyból táviratban fejezte ki sajnálatát, hogy nem lehet jelen az ünnepen. Jelen voltak még: *Ráth* Károly főpolgármester, *Gerlőczy* Károly polgármester, *Podmaniczky* Frigyes báró, *Jókai* Mór, *Eötvös* Loránd báró, a tudományos akadémia elnöke, dr. *Müller* Kálmán egyetemi tanár és még sokan a főváros közéletének szereplői köztül.

Az ünnep azzal kezdődött, hogy a svábhegyi-i-kola növendékei emlékeltek a himnusz. Ezután *Méró* János az ünneplés rendező-bizottságának elnöke mondott beszédet, kiemelve, hogy a fővárost környező bércek enyhébb a vígadó közönsége épen a természet legszebb napjaiban akar legelőször megemlékezni Széchenyi születésének százados évfordulójáról, mert valamit e bércek évenként megújuló zölddel gyönyörködöttük lélnketek, gyógyítja szívüket, úgy kell évről évre, napról napra megújulni Széchenyi emlékének minden magyar szívében az ő emlékezete a bánatos magyar szívében gyógyulás: az ünneplő magyarnak gyönyör és büszkeség.

A beszéd alatt, melyet élénken megéreztek, lehullt a szobrot takaró lepel. Az érc mellszobor hí képe a nagy embernek.

A leleplezés után *Bercsényi* Béla, a nemzeti színház művész, szavalta el hatással Arany János ódáját, a «Széchenyi emlékezete»-t. Utána ismét *Méró* János szözl a formaszert átadta a szobrot a főváros közönségének. Beszédet *Ráth* Károly főpolgármester felelte, hogy a főváros kötelességének fogja ismerni ez emlékszórot méltóan gondolni. Ezután *Gerlőczy* polgármester mondott a főváros közönsége nevében köszöntet a Budapest hegyvidéki turista-egyletnek és a Svábhegy hazafias nyaralónak, a rendezőségnek és különösen *Méró* Jánosnak, az ezme megrendítőjének. Végül *Bischoff* Dávidné

a svábhegyi hőlgyek nevében díszes babékoszorút tett le a szoborra.

Az egyes beszédek közben az istenhegyi iskolás gyermekek és a Mayer-féle fiúruház növendékei énekeltek el a Himnusz és a Szózatot.

A leleplezés ünnepélyének végétével a vendégek az «Eötvös-nyaraló»-ba vonultak, a hol 200 teritékű *diszbed* volt. *Méró* János először is ősi szokás szerint a királyt, a királynét és az uralkodó-családot köszöntötte fel.

Utána *Jókai* Mór két föl helyéről és a következő nagyhatású beszédet mondotta:

«A mi szerény svábhegyi telepünknek jutott a szerencse Széchenyi Istvánnak művészi eszerült emlékszórot azon a hegytetőn, a mely az ő nevét viseli, megörökíteni, születésnapja százados évfordulójával.

A nép szava e czímmel dicsőíti meg az ünneplést alakot: «a legnagyobb magyar» (Zajos éljenzés.) S az utókor annál nagyobbank látja őt, mentül tovább halad az idővel; mert Széchenyi István alakja együt nő a nemzetével. (Zajos tetszés.) A hajdanok természetűsége, *Plinius*, azt írta, hogy vannak kövek, melyek folyvást nőnek, évről évre, miként a fák. E mesés köveket látjuk magunk előtt, midőn Széchenyi alkotására tekintünk. Az akadémia szegletköve palotává nőtt fel, s lett belőle a magyarhoni tudományosság fellegvára. (Zajos éljenzés és taps.) A lánchíd alapkövéből lett három állóhid, a mely a negyediket és ötödiket vonja maga után. (Élénk éljenzés.) A Vaskapu kőszánczi, miket ő kezdett meg, titáni erővel nőnek elementumgyőző védgáttak. (Éljenzés.) A folyam szabályozások által, melynek első védgátjait Széchenyi István emelte, országunk területe egész gazdagon termő tartománynyul növekedett meg. (Igaz! Ugy van!) Az első vasutból az egész országot átfutó vasutálózat lett. Az első gőzhajóból hajóraj lett! az első gyárból verseny képes magyar industria lett. S mívé emelkedett maga a főváros; ez a kőből épült szíve az országnak, a melynek láktetése kihat az egész Szent István-bírodalomra, büszke dobogása az egész világra. (Lelkesült éljenzés.) És most a reformeszmék, a miket Széchenyi István kimondott, az országos és társadalmi elvek, a miket felállított, azok is, mind szilárd kövé keményedtek s ezek a kövek nőttek. Ezek a *Plinius* folyvást növekedő kövei. És mind valamennyi fölött ott látjuk magaslati Széchenyi István nagy alakját. Az utókor alkotásai nem takarják őt el: magukkal emelik fölfele. Ime ez a hely is ez, a mi kedélyes Svábhegyünk, melynek kimagasló pontja az ő nevét és szóbrát emeli, negyven év előtt még vadon: a mit akkor Raichfangkehrnek neveztek; s hol az egyetlen házcsoport neve «hét ház» volt: ma egy nyaraló-város emelkedett, díszes kastélyokkal, templommal, iskolával, vasutnal, vízvezetékekkel, vendéglőkkel, táviróval, távbeszélővel. En jelen voltam azelőtt harmincz évvel, midőn ama bércezt Széchenyi hegyre elkereszteltük: azóta támadt minden. En láttam a Svábhegy köveit nőni. (Zajos éljenzés.) Láttam a Svábhegyet magyar hegygőze nőni. (Színi nem akaró zajos éljen.) De legnagyobbat nőt az a három halom a kettős keresztet, mely Magyarországot képviseli: nőt erőben, gazdagságban, nemzeti fejlődésben. Ez a három halom kettős keresztet a Széchenyi-család cimere. Kívánom Istentől, hogy e cimere viselőit tegye örökké s hazában, tegye örökké dicő ősnk hazafiai érényeknek, az ország közbecsüléseinek, az utókor áldásának. Éljen a szárvári Széchenyi-család.»

Gróf Széchenyi Béla azt hangoztatta, hogy követni kell a nagy elődeket nyomodokat, hogy éljen és viruljon a magyar nemzet. Az utókor egyikét nádvozl *Jókai* Mórban. *Várdai* Antal arra emlékeztetett, hogy főri családink mindig a nemzettel együtt küzdöttek. Ily három családok képvisel három vendég: gróf Széchenyi Béla, báró *Eötvös* Loránd és báró *Podmaniczky* Frigyes. Végül *Méró* Jánosra emelte poharát. *Ráth* Károly a főváros polgárságára, *Tolnay* Lajos igen szép szavakkal báró *Eötvös* Lorándra, báró *Eötvös* a svábhegyi hőlgyek, báró *Podmaniczky* Frigyes gróf Széchenyi István emlékeztetése. Volt még több felkészöntő is. A társaság késő délutáni óráig maradt együtt a cigányzene mellett.

Este táncmulatság rekeszté be a szépen rendezett ünneplést.

A DIVATRÓL.

Budapest, 1891. szeptember.

Mindig mondom, mondogatom én azt; «hölgyeim ne túlozzunk, mert a túlzás ő! De nem hajtának a tapasztalás (ámbar nem a kor által szerzett) szavára. Ime itt a legújabb példa!...

A divat felkapja a leggyöngédebb, a legbájosabb, a legpoétikusabb szöveget: a csipkét; mindenki örül a jó ízlés érdekében az új divatiránynak és készülnek a csipkedíszű kalapok, napernyők, gallérok, kö-

penyek és ruhák egymásután. Rövid idő múlva az egész hölgyvilágot szeszélyes rajzú, különféle szélességű és anyagu lenge csipke börtönte.

De mi történt? A divat «Olcó János»-ai menten hozzáálltak és gyártották a krajczáros spanyol, brüsszeli, cseh, francia, angol csipkét, a kerepesi-uti «divattermek» megteltek csipkebaszkos öltözékekkel, csipkéből készült gallérok, csipkés napernyőkkel, stb. és a következő vasárnapi mosogatás után a népliget «hölgyeinek» perkál és kreton ruháit méter szélességű «talpi» csipkék díszítették.

Túlajtották ezt a költői szép divatot, lejáratták, megunták, neveltségessé tették, mint mindent, a mi szép, jó és nemes meg lehet unatni a túlzás által.

A képeinken bemutatott két öltözék már elárulja a csipke kegyességességét. Az elsőnek kalapja, galéria, közelje, jabot-ja és aljának előrése ugyan még csipkéből való, és napernyőjén is csipke díszleg, de már sokkal szerényebb mértékben, mint néhány héttel ezelőtt. És a toilette mintegy jelzi a visszavonulót, míg a másik már teljesen szakít a csipkével és egy centiméternyinek sem ad helyet.

A hosszú, baszkos, elől nyitott kabát, a magas és bő újjak, a majdnem könyökig érő szűk kezél és a mérsékelt uszály azonban megtartották uralmukat, sőt talán hódítottak is azóta... milliméterekben.

A nyár, ki tudja, hol késéig mindedig, most azonban kétszerezett erővel küldi sárgolyónkra perselő sugarait. Őszi divatról e szerint még korán lenne beszélni. A ki teheti, meghosszabbítja az eddig nem élvezett fürdői tartózkodását, vagy pedig most rándul fürdőbe, falura és az eddig elzárta nyári öltözékét veszi elő.

Ezeknek még talán sokáig hasznát vehetjük, csak a hol lehet ritkítsuk s csipkedészt, vegy vegyük le egészen. Az értéktelen «divatcsipkét» dobjuk el, a régi valódi csipkét pedig őrizzük meg ékszeres fiókunkban: ennek még előbb-utóbb visszatér az ideje. Beh kár, hogy most egyelőre vége van!

Iza.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Budapesti Szemle szeptemberi füzeteinek egyik sorozatát a keleti kérdés tanulságos fejezete nyitja meg «Egy francia követés Keleten» (1728—1741) cím alatt, mely Franciaországnak keleti befolyását tünteti föl a multban. Vandal Albert francia történetbuvár írta ezt meg. Villeneuve marquis volt a konstantinápolyi francia követ s missziója a belgrádi békével ért véget. A tizenhárom év története, mely hazánk történetével is szorosan kapcsolatos, sok érdekességet és újat nyújt a keleti ügyek fejlődéséhez. Huszár Imre ismerteti Vandal könyvét. Még egy másik közlemény is foglalkozik a kelettel, Mijatovich Csedomil szerb akadémiai tag és a szerb államférfiak egyikének nézetét ismertetvén. «A törökök és a Balkán-népek» cím alatt. Mijatovich a török hódításokról szólván, annak okait fejtegeti, hogyan lehetett oly sok ideig a barbárnak tekintett török a Balkán keresztény népeinek ura. Higgađtan szóf, kimutatva, hogy a török nem oly barbár, mint ráfogták. Napirenden levő gazdasági kérdéssel függ össze «Az aranyváltó behozatala Németországban», melyet Pisztory Mór tárgyal, s melyből most a második rész jelent meg. Következik «Jenatsch György», német regény (Meyer F. K. után) folytatása, «Egy kis csaló» című csinos rajz Tutsek Annától, «Bál után», költemény Göbi Imrétől, «Az új görög dalnok» (Lord Byron «Don Juan»-ja harmadik énekéből) fordította Spöner Andor. Hanusz István pedig a földrajzi helyzetnek a város-alapításokra vonatkozó szerepéről értekezik. Majd a könyvismertetések következnek. Kazinczy Ferencz levelezésének második kötetéről, Bubicz Zsigmond kassai püspök könyvéről; Carnaro velencei követ jelentése Buda 1686-iki bevételéről, Jókai «A tengerszemű hölgy» regényéről. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt, félve 6 frt.

Az orsz. magyar képzőművészeti társulat közleményeiből megjelent a 18-dik kötet, az 1891. évre. Az igazgatóság jelentésén és a számadásokon kívül közli a téli kiállítás több műveinek képét; a művásárlók jegyzékét, az 1891. évi millapok leírását, a kitüntetett művészek jegyzékét, a folyó pályázatokat, a társulat tagjainak

névsorát. A társulat programjából kiemeljük a következőket:

«Mentől többen lépnek társulatunk tagjai sorába, annál nagyobb előnyben fognak részesülhetni a 10 frt tagsági díj fejében. Aránylag csekély és könnyen elviselhető áldozat a tagsági díj a magyar művészet felvirágoztatására. De számba véve azt, hogy tagjaink részére a jelesebb magyar műveket évenként művészi sokszorosításban adjuk ki, hogy kizárólag tagjaink javára tetemes összegekért vásárlunk értékes eredeti műtárgyakat, melynek kisorolásában a tagok évenként ingyen vesznek részt, ez alapon bátran állíthatjuk, hogy a tagsági díjat egyenértékű előnyökkel viszonzozzuk s többet szolgáltunk tagjainknak, mint bármely más hasonló társulat. A vidéki közönségnek szives figyelmébe ajánljuk, hogy azokban a városokban, a hol tagjaink száma százra szaporodik, három évenként legalább egyszer kiállítások rendezésére kötelezzük magunkat.»

Az egyetemes regénytár, a Singer és Wolfner cég ismeretes piros kötésű vállalata, legújabb kötetében Lindau Pál német írónak *Láiban* című regé-

SÉTA-ÖLTÖZET.

nyét közli. Tábori Róbert fordításában. A regény tárgya tiltott szerelem. Osterod tanár híres tudós nőül vett egy fiatal leányt, a kit tudománya miatt elhanyagol. Midőn öccse, Willern Richard Berlinbe megy, meglátja ezt az elhagyatottságában kétszeresen bájos nőt és megszereti egymást. A szenvedély ellenállhatlan erővel vonzza őket, s meghódnak neki. De Willern Richard nem bírja el a tudatot, hogy megcsalja jöltevőjét és belehal. Lázálmában elárulja feltve őrzött titkát nagybátyjának és ez megöli nejét. Egy segéde, Schlemm János, hogy megkerítse magának Osterode utolsó nagy művét, örülnek jelentéti ki a híres tanárt, a ki azután még sokáig éi magányban. Az elég érdekes mesét Lindau routinnal adja elő. Ára 50 kr.

Az «Oszták-Magyar-Monarchia» írásban és képben néprajzi műnek az osztrák tengeremléket tárgyaló kötetéből megjelent a 9-dik füzet (139 füzet). Az «olsz irodalom» ismertése van benne befejeve Zernitz Antal tollából, Király Pál fordításában. A képzőművészetet Hanser Alajos és Righetti János cikkjei ismertetik; amaz az «épités, várak és helységek» állapotát, emez a «szobrászat és képzés» állását. Mind a két cikket Pastiner Gyula fordította. A rajzok, Charlemont, Siegl és Nordio művei. Egy füzet ára 30 kr.

Utmutató Komárom vármegye, vár és sz. kir város rövid ismertetésével. Kiadta a kiállítás végrehajtó bizottsága. Az elég terjedelmes könyv, körülvezet a megyében, több pontját, nevezetességét képen is bemutatva, így Tatát, a tóváros Esterházy-ven-défgadót, a tait angolkertert és várkastélyt, a majki klastromot. Ismerteti Komárom városa multját, jelenét, létivalóit, társadalmi életét. Komárom történetét a római időkől kezdve olvashatjuk a füzetben. A lakosság foglalkozás, nyel és vallás szerint van bemutatva. A mellékelt képeken a városházát a főterrel, a kiállítási iparsarnokot, a katonai zenepavilont, a Felső- és Alsó-Dunasort, sat. látjuk. Végül a gazdag tárlat teljes katalógusát találjuk az «Utmutató»-ban, melynek ára csak 40 kr.

A magyar abcés könyvek történeti fejlődéséről a legrégibb időtől napjainkig monografiát adott ki Bökényi Dániel Mármaros-Szigeten. A munkát a mármaros tanító-egylet pályadíjjal koszorúzta. A mű az írás feltalálásán kezdődik, aztán rátér az egyes abcés könyvekre: Dévai Bíró Mátyás «Orthographia Ungarica»-jára, mely az első betűtizedtől módszerübe 1549-ből, Szőnyi Nagy István «Magyar Oskola»-jára, mely az első hangozató módszerü abc a 17-ik század utolsó évtizedéből és végezve az irva-olvasás rendszerét követő művekkel. Az első módszer a kolostori iskolázás idejében járta, a második a nemzeti iskola (1777—1848) idejébe esik, míg a harmadik, a legújabb s a modern népiskola szerencsés vívmányú módszerének tekinthető. A szerző csak ama könyvvel foglalkozik behatóbban, mely inkább magán viseli a korszaknak e tárgynál követett módszerét. A tárgyalat könyvhöz legközelebb állókat vázlatosan ismerteti, végül könyvészeti jegyzékét adja ama műveknek, melyek az illető rendszert követték, terjesztették. A munka, mely a tanítóságot érdekelheti legjobban, 1 frton szerezhető meg. A szerző Szilágyi István ref. liceumi igazgatónak ajánlá.

Kritikai dolgozatok a jog és államtudományok köréből. E cím alatt dr. Kovács P. l, a kecskeméti jogakadémia igazgató tanára összegyűjtötte az utóbbi időben különböző jogi szaklapokban megjelent értekezéseit. Az értékes dolgozatok czimeti következők. Az egyházi vagy praediális nemesség és birtokosok. Az osztrák baleset-biztosítási törvény. A mentelmi jog. Kritikai vizlatok. Rendészeti szolgálat Magyarországon és a nyugdíj viszonyosság elve az állami és törvényhatósági szolgálatban.

Csikvármegye közgazdasági állapotai és a székelly kivándorlás czimmel T. Nagy Imre csikmegyei közgazdasági előadó 1890-diki évi jelentését egy füzetben bocsátotta közre. Szerző e könyvet gróf Bethlen András földmívelésügyi miniszternek ajánlja s az ajánlásban megjegyzi, hogy nem kizárólag a szokásos száraz jelentésekre szorítkozik, hanem több évi tapasztalatait egybevetve, egyéni nézeteit is kifejlesztésre juttatta és több tanulságos és intézkedésre váró körülményre hívja föl a figyelmet.

Közégségi pénzügytan című elméleti és gyakorlati kézikönyvre adott ki megrendelési felhívást Hegedűs János, Torontálmegye stb. aljegyzője. A legújabb törvények és rendeletek alapján dolgozta ki a közégségi háztartás, számvittele pénztárkezelése körül való tudnivalókat. Segédjegyzők, jegyzőjelöltek 2 frtjával, szolgabírák megyei tisztviselőik, jegyzők 2 frt 50 krajával, községek 3 frtjával rendelhetik meg, bolti ára pedig 4 frt lesz.

A magyar állami tisztviselők helyzete cím alatt H. jegy alatt az «Igazságügy» szerkesztőségének kiadásában egy füzet jelent meg, melyben az állami, különösen a törvénykezési kezelt hivatalnokok javításra váró viszonyai vannak bemutatva, számadatokkal megvilágítva. Sürgeti tehát a tisztviselők helyzetének javítását, fizetésük emelését.

A magyar kereskedelmi jog rövidre fogott tankönyve. A kereskedelmi iskolák használatára írta dr. Herman Sándor székesfehérvári ügyvéd és szaktanár. Megjelent Székesfehérvárott Singer Ede kiadásában 175 lapon.

Üdvözlőgye Mária, imakönyv, írta dr. Walter Gyula. Negyedik kiadásban jelent meg Esztergomban. A Mária-kultuszra vonatkozó énekek, imák áltossági gyakorlatok vannak benne, ezenkívül hosszabb értekezés Mária tiszteletének egyházi történetéből. Ára különböző kiállításokban 80 krtól 8 frtig.

Nemzeti színház harmadik havi szünet után szept. első napján kezdte meg előadásainak sorát, Katona József «Bánk bán»-jával. A nézőtér a hőség dacára csaknem egészen megtelt, és a közönség nagy tetszéssel és lelkesedéssel hallgatta a tragédiát. A szereplők a régiéek voltak. Jászai Mari erőteljes «Gertrudis», P. Márkus Emilia «Melindája», Nagy Imre bánya, Ujházy «Tiborcz», Szacsavay «Peturja», Fáy

Szeréna bensőséggel játszott «Izidorája», Gyenes «Biberachja» és Egressy Ákos «Miklál bánja», megannyi ismert szép alkotás. Valamennyit sok taps jutalmazta.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Az akadémia-palota épületében a nyár alatt többféle változás történt, melyekre cél-szerűségi tekintetek kényszerítették az igazgatótanácsot. A heti ülésterem előtt levő ugynevezett képes-terem, rég idő óta annyira tul volt tömve arcképekkel, hogy újabb arcképeknek nem jutott több hely. Pedig számos elhunyt jeles akadémiai tag arcképének elkészítését határozta el az akadémia. Rudolf trónörökös, Trefort Ágost, Stoezky József, Andrássy Gyula gróf arcképeit a képes-teremben már semmiesetre sem lehetett volna elhelyezni. Úgy segítettek tehát a bajon, hogy a képes-terem dél felőli falán, hol eddig az akadémia geniuszának Széchenyi Istvántól ajándékozott festménye függött, ajtókat vágtak s ekként az úgynevezett fizikai teremmel, a mely a nagyteremnek volt gyülekező csarnoka, összekapcsolták a képes terem. A fizikai terem ezentúl a képes terem folytatása s egyszerűsind az elnök szobája lesz, a régi elnöki szobában pedig a Kisfaludy-Társaság képei és ereklyéi fognak elhelyeztetni. Az egykori Kisfaludy-termet állványok töltik be, a melyekbe az akadémia összes kiadványai vannak könnyen illeszhető módon beállítva.

A történelmi társulat e hó 3-ikán tartotta első ülését a nyári szünetek után, Majláth Béla elnökléte alatt.

Tariczky Endre, Tisza-Füred plébánosa olvasott fel «Tisza-Füred vidéke történelmi és hadászati tekintetben, vonatkozással a honfoglalás ezredéves ünnepére» cím alatt. Kutatta a Tisza-vidék történeti adatait, hogy Tisza-Füred hajdanáról minél több érdeket sorolhasson föl, nem épen csalhatatlan kútfőkből merítve mindig, hanem használva a hagyományokat, mondákat, hogy a hunok, továbbá Tas és a Szabolcs honfoglaló vezérek nyomait föltalálhassa, a mihez a helyneveket is figyelmesen vizsgálta. A Tisza baloldali részének szerepét fejtegette a honfoglalás idejében s végül azt az óhaját fejezte ki, hogy a honalapotok ezred-éves ünnepére a Tisza-vidék eme része Tas és Szabolcs vezérének állítandó emlékoszlópról is gondoskodhatnék. Szilágyi Sándor titkár tett azután előterjesztéseket. Meleg nekrologban emlékezett meg Haynald bíbornok, a társulat egyik alapítója és Haan Lajos békes-csabayi lelkész, a választmány tagja haláláról. A társulat alapítói lettek újabban: Baranyamegye 200 frttal, Ferenczi Imre egri prépost-kanonok, Beóthy Ákos képviselő és dr. Szádeczky Lajos kolozsvári egyetemi tanár 100—100 frttal. Szolnokmegye, — mint alispánja tudatta, — a társulat közbenjárására intézkedett, hogy Rákóczi községben a Rákóczi-kastély fenntartassék. Pajor Istvántól a társulat néhai Ipolyi Arnold püspök levelezéseiből egy gyűjteményt kapott, mely sok becses adalékot foglal magában a jeles főpap életére és történetírásunk irodalmára vonatkozólag. El is határozták Márki Sándor indítványára, hogy a történetírók levelezéseit a társulat igyekezn fog megmenteni az elhallódástól, s a családtagokat fölkéri, hogy az ily leveleket juttassák a társulathoz, mely a muzeumban helyezi el. Legelőször is Haan Lajos hátrahagyott levelezéseinek megszerzésére tesznek lépéseket.

Az erdélyi közművelődési egyesület közgyűlése október 4-én lesz Marosvásárhelytől, s az erdélyi fürdők érdekeiben összekötik az erdélyi Kárpát-egylet fürdő-kongresszusával. A vendégek fogadása okt. 3-án történik.

A fürdő-kongresszust október 4-én, reggeli 9 órakor nyitják meg a vármegyei nagyteremben, esetleg folytatják október 5-én. Az E. M. K. E. közgyűlése okt. 4-én délelőtt 11 órakor nyílik meg a vármegyei nagyteremben. Tárgyai, a hivatalos jelentésen kívül: Emlékezés néhai Kovács Sándor nagyenyedi mérnök, az E. M. K. E. 43,000 forintos alapítója fölött, tartja dr. Bartók György nagyenyedi ref. lelkész, emlékezés néhai Dersi János marosvásárhelyi birtokos, a 10,000 frtos alapító fölött, tartja Rédiger Géza szabadi unitárius lelkész. A közgyűlést követi a közébd 2 órakor az «Ellában». Lesz még táncozal egybekötött hangverseny is a «Transylvánia» díszteremben. Október 5-én kirándulások következnek Görgey-Szt. Imrre, esetleg Maros-Ujvárra.

A délmagyarországi történelmi és régészeti muzeum társulata szept. 30-ikán tartotta Temesvárt ünnepélyes közgyűlést, melylyel kapcsolatban az új muzeum épülete is megnyílt.

A tud. akadémiát Palszky Ferenc és Ortway Tivadar képviselte; ott volt Radisich Jenő az iparmü-

vészeti muzeum igazgatója is, továbbá Deschán alispán, Telbisz polgármester. A város hivatalos körei mind képviseltették magukat. A megyei székház nagy termében díszes közönség gyűlt össze. Desseffy püspök, mint a társulat védnöke, megnyitó beszédében behatóan esetele a társulat fontos szerepét, teendőit Délmagyarországi prehistórikus viszonyának, a földrajzi és középkori birtokviszonyok, valamint a török hódoltság előtti állapotok felderítése körül. A nemzeti közérület fejlesztése, mely első sorban és főfeladatát képezi a társulatnak, ki-vánja a történelmi hagyományok fejlesztését. Megemlékezett a püspök Ormos Zsigmond volt főispánról, a társulat alapítójáról, a bőkezű mecénás érdemeiről. Végül üdvözölte az ünnepélyen megjelent vendégeket, különösen az akadémia tagjait. Putner főtitkár olvassa fel ezután Ormos Zsigmond volt főispán levélét, a melyben sajnálatát fejezi ki, hogy idegja miatt nem vehet részt az ünnepélyen és egyúttal bejelenti lemondását az elnöki tisztségről. A közgyűlés azonban lelkes éljenzés közt elhatározta, hogy Ormos Zsigmond örökös elnöké válassza meg. Ezután Palszky Ferenc tartotta meg nagy figyelemmel hallgatott felolvasását. Kifejtette

SÉTA-ÖLTÖZET.

a muzeumok jelentőségét, melyek megvetették a kulturtörténet alapját. A vidéki muzeumok legnagyobbika a temesvári, annak alapítója és bőkezű mecénása, ki anyagi javait nagyrészt ezen muzeumra áldozta, ennek érdekében külföldön tanulmányutakat csinált, Ormos Zsigmond volt főispán. Putner főtitkár évi jelentése után Deschán alispán társulati igazgató maga és a tisztikar nevében lemondott, de valamennyi tőből megválasztották. Ezután Ortway Tivadar akadémiai tag felolvasta tanulmányát a csanádi egyházmegye viszonyairól a 14-ik században. Következett az egyleti folyó ügyek elintézése, majd a muzeum megtekintése. Delután 2 órakor Desseffy püspöknek ebéd volt.

Délvidéki magyar közművelődési egyesület. Három nagy kulturegyletünk nemsokára negyedik társat kap. A délvidéki, elsősorban működő kulturegyletek olvadnak össze nagyobb közművelődési egyletté. Az eszmét Versecz és vidéke magyar nyelvterjesztő egyesülete veté föl, a mozgalom élére pedig a temesvári magyar nyelvterjesztő egyesület állott. Ez utóbbi egylet választmányja a legutóbbi ülésen, melyen Mencer Rudolf elnököt, elhatározta, hogy szeptember 17-ikére az új egylet megalakítása céljából közművelődési kongresszust hív egybe.

MI UJSÁG?

A király e hó 9-én érkezik Gálgócra, a hadgyakorlatokra. Ő felsége szeptember 12-én meglátogatja öccsét, Károly Lajos főherceget a kistapolcsányi kastélyban. Minthogy a király inkognitóban akar maradni, Barsmegye székhelyén nem készülődnek a király fogadására, csak Gálgócra érkezik egy 200 tagú küldöttség, mely a királyt az Erdődy-féle várkastélyig kíséri, a hol a király a hadgyakorlatok alatt lakni fog.

Annál serényebben készülődnek a kistapolcsányi kastélyban. A földszint helyiségeit Mária Terézia főhercegnő számára, a félémelet szobáit a főherceg számára rendezték be, a király az első emeleten fog lakni. Valamennyi ternet a főhercegnő művészi ízlése szerint újból beburtozzák. A tapolcsányi park most igazán elragadóan szép; a gyümölcsfák gazdag aratással kecsegtetnek. Az erdőben sok vad tanysz, miről nemrég a braganzai herceg is meggyőződött, s azért nem lehetetlen, hogy királyunk tovább fog itt időzni, mint eleinte tervbe vette. A főhercegi pár, mint hirlik, két hónapon át marad Kistapolcsányban.

Uralkodók találkozósa. A scharzenau nagy hadgyakorlatokra szept. 3-ikán reggel érkeztek meg Vilmos német császár és Albert szász király, kiket az óségi Horn városban üdvözölt uralkodónk. György szász trónörökös is jelen van a hadgyakorlatokon, valamint Károly Lajos és Ferenc Ferdinánd főhercegek, Vilmos württembergi herceg, gr. Kálnoky külügyminiszter, b. Bauer hadügyminiszter.

A szász király előbb megérkezett, mint Vilmos császár, s uralkodónkkal együtt fogadták a németek uralkodóját, ki Caprivi kancellár kíséretében jött. Horn városa fel volt díszítve. Az uralkodók találkozósa nagyon meleg volt. A felségek egyenesen a gyakorlatokra mentek, aztán Scharzenauban tértek, hol nagy elfogadás és udvari ebéd volt. A hadgyakorlatokon jelen vannak az összes külföldi katonai attachék. A fejedelmi vendégek több napot töltenek a hadgyakorlatokon.

A primási szék betöltéséről a közelebbi napok alatt sokféle hír szárnyalt. Az egyik azt említette, hogy Hidassy Kornél szombathelyi püspök kinevezése már meg is történt és szeptember elején fogja közölni a hivatalos lap. Erre azonban úgynevezett félhivatalos forrásból czífozat jelent meg, mely azt mondja, hogy az illetékes körök számára is ujság volt a hír. Bizonyosat még ma sem tudni, de Samassa egri érsek nevét folyton emlegetik.

A szabadságharc kiállításának tárgyai még mindig szaporodnak és érdekesülnek.

Az újabban érkezett tárgyak közt van Damjanich szolgálati kardja. Ezt Atzél Péter aradmegyei volt főispán bocsátotta rendelkezésre. Reső Ensel Kálmán 1848/49-iki honvéddörny több képet küldött be. Az egyik azt a jelenetet ábrázolja, mikor Kossuth a miniszterek jelenlétében felajánlja Görgeinek a diktátorságot. Rohonczy Gedeon orsz. képviselő beküldte atyjának, Rohonczy Lipótnak a Károly-huszárok ezredének képét, melyet 1850-ben Rahl bécsi hírneves festő készített. Mészáros József fuzesgyarmati ref. lelkész a kiállításra átengedett egy zászlót, mely az 1848-diki mozgalmas időkől való. Ezt a jobbágy-község a szabadság utáni napokban, minájárt a forradalom kiütésekor csináltatta, 80 ezüst frttal. Ez alatt verubálták a honvédek. A német világ beálltakor a legszigorubb vizsgálát volt elrendelve, hogy a zászlót kérekeríthessék. A községbeliek végül más zászlót csináltak és ezt adták ki, míg az igazit elrejtették. Gr. Károlyi Sándor nagybecsi képet küldött: Görgei Arthur és táborkarát ábrázoló szines aquarrellt, melyen 31 lovas alak van a legkülönbözőbb egyenruhákban, úgy, hogy e képről megismerkedhetünk a szabadságharc tiszti egyenruháinak híj rajzával. A kép Görgeit Komáromnál ábrázolja segéd-tisztjeitől környezve az 1849. évi jul. 2-iki csatában történt megsebesülése után. Középen Görgei van lóháton, egyenruhában. Ott vannak Görgei környezetében: tábornok főnöke Bayer ezredes, Leiningen és Pöltenberg tábornokok, Bethlen József gr., Eszterházy István gróf, Csáky Gábor gr., Sennyey Lajos br., Bathányi László gr., Stahrenberg gr., Schmideggy János gr., Kornis Ádám gr., Beniczky Lajos ezredes és mások, — mind lóháton. A kép Thian Mór művészintől ered, a ki azt 1849-ben festette. A kiállítás Kossuth-szobájában legközelebb kiteszik közszemlére ama remek beszéd szövegét, melyet Kossuth Lajos a mult esztendőben az aradi várban szobornak leleplezése alkalmából egy fotografa mondott. A fotografa tulajdonosai a beszéd szövegét ekkoráig a nyilvánosságnak nem engedték át s a fotografa tulajdonosok intézkedése folytán e meglátó szép beszéd most sem lesz másutt olvasható csak a szabadságharc emlékek kiállításában. — Jellasics

bánra is sok képe vonatkozik a kiállításnak. Igen érdekesen van föltüntetve Jellasic és serege a hegyesi csatát ábrázoló képen. Több képe Jellasicot a schwechati, moosonyi és a moóri csatákban ábrázolja. Érdekes kép az is, a mely István nádor és Jellasic Balatonpartra tervezett találkozásra vonatkozik Jellasic ott áll a Balaton partján. tisztjei közt, s vonatkozik a «Kisfaludy» gőzörsre felszállani, mert tart az István nádort környező magyarok hűtlenségétől.

Munkácsy Mihályt szeptember végére haza várják. Tanulmányokat akar tenni a honfoglalást feltűntető nagy képéhez, s alakokat vázolni a nép közt valamint a muzeumok régészeti tárgyait is szorgalmasan átnézni festendő nagy képe számára. A nyarat Munkácsy luxemburgi birtokán, Kolphachban töltötte, hol egészen befejezte a honfoglalás vázlatát. Megfestésére Neuillyben (Páris) nagy műtermet rendezett be.

Az Új-épület lerombolása. Erősül a remény, hogy a főváros gyászosa emlékü kaszárnyáját, az Új-épületet csakugyan lerombolják, s helyét házteleknek és utcákra osztják föl.

A pénzügyminiszter az Új-épület eltávolításának kérdését mielőbb megoldani kívánja s ezért mindeken előtt két tényezővel akar tisztába jönni; először is azaz, hogy mily összeget igényel a katonai kormányzat az Új-épület bevéltetéséért s másodsor, vajjon az Új-épületre vonatkozó szabályozást figyelembe véve, ennek következtében hány négyzetörlétekesíthető terület fog rendelkezésre állani. A miniszter a bevéltetés árának mielőbb leendő kiszámára újabb felkérte a közös hadügyminisztert s egyúttal felhívja a főváros közönségét, hogy az Új-épületre vonatkozólag szakszerűen mutatózó szabályozási módosítást tárgyalja és megállapodásait hozzá mielőbb terjeszse fel.

A madárkiállítás még mindig látogatott. Naponként 2-300-nál többen fordulnak meg a termekben. Az érdekes kiállítás már csak szeptember 15 ig lesz nyitva.

A lakberendezések tárlata, melyet a műbarátok köre és az iparművészeti muzeum rendez, megvalósulásához közeledik. Baross miniszter átengedte a kiállítás céljaira egy évig a városi elgősi nagy iparcsernokot. A kiállítás biztosítására az aláírások folyamán, eddigelő főúrnak közel 50,000 forintot írtak alá. A kiállításról gróf Keglevich István elnök tájékoztató rópiratot adott ki magyar és német nyelven.

A román királyné állapota. A román királyné állapota mindinkább súlyosodik. Minthogy semmiféle táplálékot nem fogad be, ereje rohamosan hanyatlak. Károly királyt Velenczébe várják.

Az oxfordi könyvtár. A legrégibb és legnagyobb könyvtárak egyike Oxfordban a Bodleiana, melyet 1445 ben a Gloucesteri herceg alapított. Félmillió kötet könyvből áll s naponként gyarapodik, mert a britannia nyomdákban minden nyomtatványból be kell küldeni egy kötetet. Ritkaságai nagybecsűek, kezdve roppant terjedelmű kódexektől, az alsó miniatúr könyvecskéig. Megvan az evangelistáknak első teljes szövege, mely szent Agoston által jutott Angliába s Mátyás evangelistának görög és latin kézirata igen jó állapotban.

Fényképezés a föld alatt. Éjszaka-Amerikában sikerült egy földalatti petroleum-fúróluk fenekét fényképezni. A 15 centiméter átmérőjű lyuk 550 méter mélységig nyult le. A fenékre hatalmas dinamit-torpedókat bocsátottak le és felrobbanták. E mélységbe aztán fényképező gépet eresztettek le és villamos fény segítségével a robbantott üreg képét nyerték. Ez a kép az olajos homokon belül ötötől méter átmérőjű és több mint két méter mélységű lyukat tárt fel, melybe minden oldalról nafta csöpögött; ezt szivattyúkkal a felszínre hozzák. A fotográfia tehát oly képeket is elénk tár, melyekhez különben emberi szem nem férhetne hozzá.

HALÁLOZÁSOK.

BALLAGI MÓR temetése e hó 3-ikán ment végbe. Haláláról a gyászjelentés özvegye, szül. Lehoczky Ida, valamint gyermekei: Illyés Károlyné szül. Ballagi Jozefin, férje Illyés Károly, kuriai bíró, gyermekei: Géza, Endre, Erzsike és Zoltán; Ballagi Géza jogtanár, neje szül. Lengyel Iona, gyermekei: Erzsike, Ilonka és Margitka; Ballagi Aladár egyetemi tanár, neje szül. Peskö Ida s fia Tibor nevében jelent meg. Ravatalát egészen ellettek a koszorúk, köztük a család tagjain kívül a tud. akadémiák, az orsz. magyar iskolaegyesület, a pesti ref. egyház-megyé, stb. — A Franklin-társulat is, melynek az elhunyt igazgatósi tagja volt, szép koszort küldött. Az elhunyt tudós családja részvétárvitokat kapott báró Vay Miklós főrendiházi elnökötől,

Tisza Kálmántól, Tisza Lajos gróftól, özv. gróf Teleky Sándornétól, gróf Khuen-Héderváry Károlynétól, gróf Teleki Józseftől, Thaly Kálmántól, stb. A Kinizsi-utcai halottas háznál a közelet számos jelese gyült össze a végzésesség megadására. Ott voltak az akadémia képviselőiben Eötvös Loránd báró elnök és Szily Kálmán főtitkár, a fővárosi képviselőiben Ráth Károly főpolgármester és Alkér Gusztáv tanácsnok, továbbá a ref. főgimnázium tanári kara és több országos képviselő, Baksay Sándor és Sipos Pál eszerek, stb. A gyászbeszédet Szász Károly ref. püspök mondta, kiemelve az elhunyt érdemeit. Kiterjeszkedett hosszu életének minden egyes fontos mozzanatára. «Az egyszerű zsidó fiu, — úgy mond, — a kinek földi maradványait most bánatos szívvel álljuk körül, törhetlen erős akaratú, kitartó szorgalommal küzdötte föl magát a nyomorból, és megjelent tudományosságunk egén, mint egy fényes meteor, a mely évtizedeken keresztül világított és terjesztette a tudást a nép minden rétegében.» Az emelkedett szellemű gyászbeszéd után rövid ima következett, mire a ref. theologia énekara adott elő gyászdalt. Ez után a koporsót rátették a hatlovas halottas kocsiira, mely követve a kocsi beláthatatlan sokaságától, a kerpesi-uti temetőbe haladt, hol a sírnál Kenesey Béla, a ref. theologia tanára a kartársak nevében mondott megható beszédet.

HERTELENDY JÓZSEF, Torontálmegye főispánja, a főrendiház tagja, elhunyt Marillavölgyben, 58 éves korában. A tevékeny férfi 1860-ban lépett a nyilvánosság terére, megválasztván Nagy-Kikinda főszolgabírájává. De a provizorium következtén, lemondott, felköltözött a fővárosba s itt az ügyvédi oklevelet is megszerezte és az általános biztosító társaságnál főigénkséget vállalt; de nem sokáig maradt, mert az alkotmány visszaszerzésekor, 1867-ben, bánátkomlói főszolgabírónak választák meg, 1871-ben pedig a nagyikindai törvényszék elnökének nevezték ki. Ez állásából lépett 1874-ben Torontál főispáni állomásába. Volt egy ideig a kikindai kerület főkapitánya, 1877-ben a délvideki árvizeknél teljhatalmú kormánybiztos, a felső torontáli és később a temesvályi viszályozásnak s négy éven át Versecz városának kormánybiztosa. Erdemeiért a király már 1878-ban a Szent-István rend kis-keresztjével tüntette ki, valamint a főrendi háznak is első kinevezett tagjai közé tartozott. Pár év óta már gyakran betegeskedett s e nyáron Karlsbadban és Marillavölgyben keresett gyógyulást, de hiába. Holttettét Bocsiarra a családi sírboltba szállították.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: MUTSCHENBACHER ALajos, építész-mérnök, fővárosi tisztviselő, életének 39-ik évében. — MARRAY JÓZSEF, az államvasutak aradi üzletvezetője, életének 48-ik évében. Aradon. — FRIEDMANN MÓR, a fővárosi izr. hitközségnek 1852 óta széphanu főkántora, kinek temetése nagy részvét közt ment végbe. — MILKÓ ISZÁCZ, fiatal kereskedő, Milkó Izidor író testvére, 35 éves, Szabadkán. — GRANDPIERRE KÁROLY, posta és távirótanácsos, 52 éves, Budapest. — FANDA KÁROLY, fővárosi háztulajdonos. — VERESS MIHÁLY, földbirtokos, a mezőturi ref. egyház volt tanítója, 83 éves, Mezőtúron. — PFEFFER SALAMON, Monor város köztisztviselője, a szabadságharcban a vitéz 9-ik zászlóalj (a vörös-sípkások) zászlótartója Miskolczon, a szegények ápoló-intézetében. — KULLMANN MIHÁLY, Kullmann Lajos fővárosi tanácsjegyző atyja, élte 84-ik évében. — Id. GYENES SÁNDOR, kereskedő és Kecskemét város törvényhatósági bizottságának tagja, 71 éves, Kecskeméten. — SZABÓ ALADÁR, kalocsai kir. járásbíró, élte 48-ik évében, hosszás szenvedés után, Kalocsán.

Gróf BETHLEN FERENCZNE, szül. Bethlen Karolina grófnő, Bethlen András gróf földmívelésügyi miniszter nagyanyja, Bethlenben, 94 éves korában elhunyt. Bethlen András gr. miniszter családjával nagyanyja ravatalához utazott. — ÖZV. KÓCZÁN JÓZSEFNE, szül. Puky Franciska, ritka műveltségű nő, ki a negyvenes és ötvenes években a fővárosban is előkelő házat tartott, jogügyi aligazgató özvegye, s egyik fia Kóczán Ferencz, az akadémiai drámai jutalom alapítója, 81 éves korában, az abanymegyei Ongán. — ÖZV. SAETERNÉ, szül. Hanzély Apollonia, Sréter Ferencz igazságügyi miniszteri titkár édes anyja, 65 éves, Bécsben, hol Karlsbadból, haza utaztában érte a halál s holttettét Surányba szállították. — Bikoli ifj. WISSER GUSZTÁVNA, szül. Szulovszky Szidónia életének 42-ik évében, Erden. — KOVÁCS SÁNDORNÉ, szül. Zabolay Róza, 72 éves, Budapest. — REVISNYEI RAVICZKY IRMA, Raviczky Győzőnek, az esztergomi járás főszolgabírájának leánya, 16 éves, Neszmélyen. — ÖZV. FERENCZY PÁLNE, szül. Szentgyörgyi Weiss Johanna, 75 éves, Székelyudvarhelytől. — ÖZV. RÁSKAY BERTALANNÉ, szül. Makláry Etelka, 48 éves, Rimaszombathán. — GASSNER JÁNOSNÉ, társulati mérnök neje, Resicán.

Szerkesztői mondanivalók.

Falusi élet. Idill. A vers is csak azon a művészi színvonalon áll, a melyen a vers végét dícsió tollrajz, t. i. igen gyarló, kezdetleges.

Kirándulás. A krónikás hangon tartott elbeszélése, hogy egy kis kedélyesség s néhány túrlírmetszett magyaros kifejezés is kellemesen lepi meg az olvasót, de különben a vers egészen lapos, prózai.

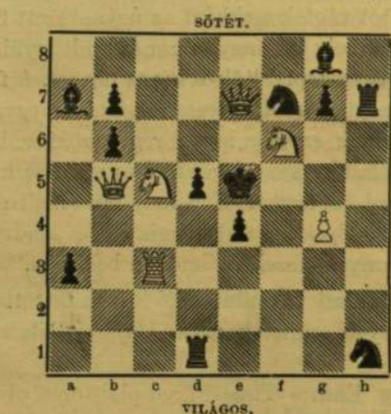
A természetben. A természetnek százszor leirt köpeit leltárszerűleg versbe szedni ma már hálatlan feladat, s az az eljárás, hogy a vers első harmadában le van írva a mi a szemre, a második harmadában a mi a fülre, a harmadik harmadában pedig a mi a lélekre hat, szintén igen gyenge módja a költői alakításnak.

Az akácok. Alig jobb a középszerűnél. Talán sikerültebb lehetne kieserdőni.

Kerekes Katica. Van benne egy pár sikerült sor, de egyéb sincs. A történet nincs eléggé motíválva, az anyja helyzete nem elég világos, a perspectiva pedig, honnan ezt a balladai képet tekinteni kell, egészen hibás.

SAKKJÁTÉK.

1678. számú feladvány. Szabó György-től.

Világos indúl a negyedik lépésre matot mond.

Az 1672. számú feladvány megfejtése. Weinheimer Rezső és Meindl Józseftől.

Megfejtés. Világos. a. Sötét.

1. Vh5-b3 ... c5-c4 (a) 1. Hg1-e2 ... Fa2-b3:
 2. Vh3-e3 ... Fd4-e3: 2. Hg1-e2 ... Fb3-c2
 3. F3-f4 + ... F v. K-f4: 3. Fb1-c2: ... t. sz.
 4. Hg1-f3 v. 4. f3-f4 mat.
 Fe7-d6 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Kérdi-Vasárhelyt: Györfi Gergely. — Kecskemét: Balogh Dienes. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 34-ik számában közölt képtalány megfejtése: Szent-István díj.

HETI-NAPTÁR, szeptember hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israellita
6V. D 16 Zakariás p. D 15 Magn.	25 F. Bertal.ap. 3		
7H. Regina sz. vt. Regina	26 Adrian és N. 4		
8K. Kisasszony nap. Kisasszony	27 Poemén 5		
9S. Gorgon vt. Gorgon	28 Mózes rem. 6		
10C. Tolent. Mikl. hv. Jodok	29 Iván I. fej. 7		
11P. Theodóra Proteus	30 Sándor pf. 8		
12S. Guidó hv. Guidó	31 B. A. övlet. 9		

Holdváltás. ☾ Első negyed 11-én 12 óra 23 pk. d. u.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Egész selyem benyomatott foulardot frt 1.20 egész frt 4.65 méterenként (körülbelül 450 különböző minta) — szállít ruhánként vagy végszáma vitel és vámdíj-meltesen a házba Henneberg G. (cs. és k. udv. szállító) selyemgyári raktárba Zürichben. Minták póstaforudaltával. — Levelekre Svájcba 10 kr.-os levélbéllyeg ragasztandó.

A törvényhatósági közigazgatás kézikönyve.

A fennálló törvényekből és rendeletekből rendszeresen összeállított GRÜNWALD BÉLA.

Első rész: A közigazgatás feladatai.
 I. kötet: A közigazgatás és a személyi élet.
 II. kötet: A közigazgatás és a gazdasági élet.
 III. kötet: A közigazgatás és a gazdasági élet (folytatva). — A közigazgatás és a társadalom. — Gyámi és gondnoksági ügyek. — Igazságszolgáltatás. — Katonai ügyek.
 Második rész: A közigazgatás közgei és a törvényhatóság körében
 IV. kötet. (befejező): A község. — A törvényhatósági joggal felruházott város. — A vármegye.

Harmadik, bővített és javított kiadás. Ára füzve 12 frt. A négy kötet csak együtt kapható.

A FELSŐ BIRÓSÁGOK GYAKORLATA.

UTMUTATÓ a „Döntvénytár“ ötvennégy kötetének REVISIÓJÁVAL.

Kiadja a „Jogt. Közlöny“ szerkesztősége. (DR. DÁRDAY SÁNDOR.) Ára vászonkötésben 6 forint.

A felső bíróságok által az évek hosszú során át hozott elvi jelentőségű határozatoknak nagy része az időközi törvényváltozások folytán elavult, s ezért komoly tanulmányt igényel a mai napon is érvényben levő joganyagnak meghatározása. E célnak megfelelően a joganyag revidiójára kellett súlyt fektetni e munkában, hogy a felső bíróságok gyakorlata a ma érvényben levő jog alapján legyen feltüntetve és az Igazságügyi Törvénytar anyagbeosztását követve, könnyű áttekinthet nyujtson. E munkában egyúttal fel vannak véve nemcsak a kir. Curia és a budapesti királyi ítélő-tábla teljes-ülési megállapításai, hanem az egyes tanácsok által u. n. «házi használatra» számt elvi megállapítások is, és tartalma kiterjed a «Döntvénytár» egész régi és új folyamára.

A MAGYAR BÜNVÁDI ELJÁRÁS MAI ÉRVÉNYÉBEN.

IRTA Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyet. rendkívüli tanár. ÁTALAKITOTT ÉS BŐVÍTETT MÁSODIK KIADÁS Ára füzve 3 frt 60 kr.

Bűnvádi eljárásunkat jogszáink legnagyobb részét tekintették egész a legújabb időkig. A jelen munka első kiadásából, mely öt évvel ezelőt jelent meg, kitént, hogy a magyar bűnvádi eljárás tisztán felismerhető elveken nyugszik s határozott irányban fejlődik. A második kiadás egy nagy lépéssel halad tovább a judikatúra által nyújtott anyag feldolgozásában s tájékoztást nyújt a gyakorlat minden stádiumára. Megelőzi a könyv ezen részét, mely tisztán a gyakorlati eljárást tárgyalja szem előtt, a bűnvádi eljárás általános elveinek előadása s egyebeket a magyar bűnvádi eljárás történetéről. Beáttan foglalkozik a negyvenes évek mozgalmaival a ezen időből egy igen érdekes törvénytörténeti találkozásnak a könyvben, az 1844-ik javaslat, melyet a sokat emlegetett 1843-iki javaslat mellett eddig épen nem ismertek.

AZ EGYSZERŰ ÉS KETTŐS KÖNYVVITEL TANKÖNYVE.

Keresked. középiskolák és akadémiák használatára valamint magántanulmányozásra

Irta NOVÁK SÁNDOR a budapesti kereskedelmi akadémia r. tanára.

Ára füzve 4 frt. Tartalom: Az egyszerű és kettős keresk. könyvvitel kimerítő tárgyalása, alkalmazva áru- és bankületekre. A bizományi ügyletek könyvelése. A Conto mio- (nostro) és Conto suo-n (loro) való könyvelés. Arbitrage-ügyletek könyvelése. A részes ügyletek (Conto metá, Conto terzo és Conto sociale) könyvelése áru- és bank-ületekben. Néhány különös számla (Conto dubioso, Conto sospeso, átmeneti számla és átmeneti kamat-számla, syndicat-számla stb.) kimerítő tárgyalása. Könyvvezetés közkereseti, betéti és részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél A felszámolásról. Magyar és német feladatok.

Az egyévi önkéntes

a közös hadseregben és a magyar kir. honvédségben.

Kézikönyv EGYÉVI ÖNKÉNTES-JELÖLTEK, továbbá

papnövendékek, tanítójelöltek, öröklött mezei gazdaságok birtokosai, családfenntartók és a hatóságok számára.

Az új véderő-törvény (1889. VI. t. cz.) alapján HITELES FORRÁSOKBOL

(törvényekből, rendeletekből, szabályzatokból és utasításokból) szerkeszté KACZIÁNY GÉZA magyar kir. sz. k. v. honvédhadnagy.

Írálymintákkal. — Harmadik teljesen átdolgozott és tetemesen bővített kiadás.

A teljes munka ára egy kötetben füzve 1 frt 20 kr. Külön: I. füzet, 80 kr. — II. füzet (vége), 40 kr.

ELSO RÉSZ. A védtörvény és a katonai szolgálat általános elvei. A véderő-törvény. — Területi beosztás, hadkiegészítő hatóságok. — A rendes sorozás előmunkálatai. — Kedvezmény a tanulók számára a jelentkezés körül. — Az állításra kötelezetteknek tilos megnevelniük. — A szolgálati való mentesség kedvezményének érvényesítése. — A póttartalék.

MÁSODIK RÉSZ. Az egyévi önkéntesek. A védőkötelezettség és tényleges szolgálat tartama. — Az egyévi önkéntesség főtítelei. — A főgymnasiumokkal és főreáliskolákkal egyenjogú intézetek. — A tudományos képzettség igazolása felvételi vizsga által. — Az egyévi önkéntesek jogai. — A folyamodványok benyújtása és okmányolása. — Az orvosnövendékek, gyógyszerészek- és állatorvosokra vonatkozó külön szabályok. — A hadköteles kor előtt folyamodók felváltása. — Egyévi önkéntesek felváltása sorozás útján. — Az egyévi önkéntesi jog utólagos megadása. — Az önkéntesi jog megadása póttartalékosok részére. — Az önkéntesi jog megadása háboru ideje alatt belépőknek. — Szabad választás a szolgálati kedvezmények között. — A honvéd-önkéntesek. — Az egyévi önkéntesi jog érvényesítése. — Önkéntesek kik hívászerző hadapródok akarnek lenni. — Tengerész-jelöltek felvétele a hadi tengerészetbe.

HÁRMADIK RÉSZ. A tényleges szolgálat. A szolgálat megkezdése, elhalasztása. — A szolgálat első éve. — Áthelyezés más csapatokhoz, saját költségén szolgálatok lakása, becsületügyi eljárás. — Az önkéntes-iskola. — A honvéd-önkéntesi iskola. — Alküzeti vizsga, gyakorlati kiképzés. — A tisztí vizsga. — A tiszt ki-nevezésre szükséges okmányok. — A vizsga elhalasztása, le nem térése. — Az egyévi önkéntesek második tényleges szolgálati éve. — Az egyévi önkéntesek tényleges szolgálatát a hadi tengerészetnél. — Az egyévi önkéntesek tényleges szolgálatát a katonai igazgatási szakoknál. — Az egyévi önkéntes orvosnövendékek tényleges szolgálatát. — Az egyévi önkéntes gyógyszerészek tényleges szolgálatát. — Az egyévi önkéntes állatorvosok tényleges szolgálatát. — A póttartalékosok egyévi önkéntesi szolgálatát. — Az egyévi önkéntesek kezelése háboru (mozgósítás) esetén. — Kedvezmény a főiskolák hallgatói számára.

NEGYEDIK RÉSZ. Tartalékosok és póttartalékosok. A póttartalékosok katonai kiképzetése. — Fegyvergyakorlatok. — A tartalék-igénység fegyvergyakorlatok. — A tartalék-tisztek (katonai hivatalnokok) és hadapródok (segéd-orvos-helyettesek) egyver- (szolgálati) gyakorlatok. — Áthelyezés a honvédségbe. — El-bocsátás és kilépes a hadseregéből (honvédségből). — Ugyan-minták az első és második részhez. — Ugyan-minták a harmadik és negyedik részhez.

Óvás!
Tisztán tojás sárgájából készített
SZAPPAN
kapható kizárólagosan csak
LATZKOVITS A.
férfi-divatüzletében
Budapest, IV., váci-utca 22. sz.
(Nemzeti szálloda épület.)
Ezen általam 15 évvel ezelőtt feltalált a tisztán tojás sárgájából készült szappan használata azon különös előnnyel jár, hogy az arczobort felfrisíti, s azt természetesen tisztaságban megtartja. Minden más — hasonló elnevezés alatt forgalomban levő gyártmány — szappantálalmánymnak gyöngye utánzata, melynek sárga színe festék által — mesterséges uton lesz előállítva. Gyártmányom minden egyes darabja czégemet és aláírásomat viseli. 4501

Ruzsika Árnai, Budapest.
Könyvtárcsere és köta-Intézet
Könyvtárcsere és köta-Intézet
Erzsébet - körút 41. szám.
Nirdetések elfogadtatnak a kiadó-hivatalban, Budapesten, IV., egyetem-utca 4. sz. a.

Gyár: MOSONBAN; (alakult 1856).
KÜHNE E.
gazdasági gépgyára
Ajánlja a t. gazdaközönségnek az általán kedvelt népszerű és több mint 10,000 példányban elterjedt páratlan munkát végző egyedül valódi
„Hungaria Drill“ sorvetőgépeit,
„BALANCE“
Hungaria Drill (Wabrosch szabaldalma) legjobb sorvetőgép a hegyes vidékre. Szorvetőgépeket, saját és ABERDEEN rendszere szerint, egyes, kettős és hármas ekéit.
LAACKE-féle szántóföld-és rétboronait.
Rosták (új Triumph szelelő magtárost) konkolozók, szecakavágók, répvágók, darálók, kukorica-morzsolók és egyéb gazdasági gépek és eszközök nagy készletben mindenkor raktáron. Árjegyzék kíváratra bérmentve

Sternberg A. és Testv.
Hangszer-Ipar
Budapest, kerepesi-út 86

HÖLGYEK FIGYELMÉBE!!
A legjobb és legkíméletesebb, Dr. Haebler-féle arcztisztító kenőcs és bőrszépítő szappan ára nagy tégely 60 kr., kicsi 35 kr. szappan 35 kr. Kapható Budapesten Török József gyógyszer. és az ország jobbhirű gyógyszertáraitban.

VÉGHLESI VERA FORRÁS
Hazánk legtisztább, legolcsóbb és legjobb szén-savdús, égvényes savanyuvize, Véghles-Szalattán, Zólyom. mindig friss töltésben kapható a budapesti forrártárban: **Erzsébet-körút 56. szám alatt,** továbbá fűszerüzletekben és vendéglőkben! Telefon összeköttetés. Számos raktár a vidéken.

Különös figyelemre méltó!
A hirnevés dr. Forti-téle
sebtapasz,
Központi küldeményező raktár Budapesten:
TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész úrnál Király-utca 12. sz.
Bécsben: Pflanzl Xav. Ferenc a régi cs. kir. tábori gyógyszerésztársában, István-ter 1. sz. Dr. Girtler gyógyszerésztársában, Freing 7. sz., Scharrer Konrad gyógyszerésztársában, Mariahilfer-utca 72. szám, Frits G. és R. Brünnerstrasse 5. sz., Raabe Bruno I. Bickerstrasse 1. Droguisták. Prágában: Fürt Jozef gyógyszerésztársában, Poric 1071. Górkóban: Nedved A. gyógyszer. Budapesten: Fajkiss József gyógyszer. „nagy Krištof“-hoz. Ios N. gyógyszerésztársában, V. ker. Nádor-utca 3. sz. Buda E. városi gyógyszerésztársában, városbázis 9. sz. Pállich F. gyógyszer. Doroty-utca 9. sz. Urbán J. Király-utca 93. szám. Krieger György Kálmán-ter. Barna Zeigmond márkóli utca 3; továbbá Thalmyer és Seitz, Nádor-utca 10. Kochmeister Fr. utódnál. Neruda Nándor, hatvani utca 7. sz. Droguisták. Telkessy J. udvari gyógyszerész a várban. Vlassek E. gyógyszerésznél a Krisztinavárosban, János-ter. Dr. Szabo B. gyógyszerész Víziváros, Mólyványi J. gyógyszerésztársában, Víziváros, fő-utca. Eszderler G. gyógyszerésztársában. Tabán-n. (Ráczváros) Palota-utca és Dévay Széllőy J. gyógyszerésztársában, Krisztinaváros, Karcsosny-utca sarján. — További raktárak a következő városok gyógyszerésztáraitban: Asonn Aragón; Balaton-Füreden; Balassa-Gyarmaton; B.-Csabán; Berettyó-Ujfalu; Debreczenben; Dunaföldváron; Egerben; Eperjesen; Ersekújvárott; Eszéken; Gyöngyösön; Győrött; H.-Hadháson; Keszten; Jászberényben; Kálotszáj; Kaposvárott; Karcagban; Kasán; Késmárkon; Kis-Várdán; Komáromban; Léve; Losoncban; Mész-Kövésden; Mész-Kisvárosban; Mész-Kovacsán; Miskolcban; N.-Becskereken; N.-Kanisán; N.-Károlyban; N.-Károlyban; N.-Szombaton; N.-Várdon; Párisban; Pécsen; Nagy-Kállón; Pakson; Pécsen; Pósonyban; Páton; Rimaszombatban; Rozsnyón; S.-A.-Ujhelyen; Sopronban; Sümegben; Szatmáron; Szarvason; Szegeden; Sz.-Férfvárott; Székelyhádon; Szentendrén; Szentesen; Szombathelyen; Tarpán; Temesvárott; Tésón; T.-Ujlakon; Tokajban; Tolnában; Tornaalján; Ungvárott; Vaslón; Váranon; Veszprémben; Villányon; Zilahon; Zircen; Erdélyben; Brassón; Deesen; Fogarason; Kolozsvárt; Kérd-Vásárhelyen; M.-Vásárhely; N.-Szebenben; Szepsi-Szt.-Györgyön; Szászvároson; Vajda-Kunyádon.

Óvás! Sebtapasz beszerzésénél hamisításoktól óvni kell. Csak akkor valószínűleg tekintendő, ha minden csomaggyörgyötlen védjeggyel, a használati utasítás pedig azonosítva van vonása hasonlósággal (facsimile) el van látva. Főképp még arra is ügyelendő, hogy a használati utasítás a pesti könyvnyomda részvén-társaság nyomás.

Ezen kitűnő hatás, nem eléggé ajánlható gyógytápasz készítője **Forti László** Lak.: Budapest, I. ker., Nádor-utca 3. sz.

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Hőlgypor
La VELOUTINE
Külföldes Részor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

1891. szept. 177. sz. 1891. szept.
BUDAPESTI SZEMLE
a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkesztí
GYULAI PÁL.
TARTALOM:
Egy francia követés keleten. (I.) — Huszár Imrétől. Az aranyvaluta behozatala Németországban. (II.) — Pisz-tóry Mórtól.
A törökök és a Balkán népek. — S.-i. A. Jenatsch György. (II.) Regény Meyer F. K. után, németből. — S. M.
Költmények: Bál után... Góbi Imrétől. — Az új görög dalnok. Byron után, angolból. — Spóner Andortól.
Egy kis család. Rajz. — Tutsak Annától.
A földrajzi helyzet szerepe a városalapításokban. — Hanusz Istvántól.
Értesítő: Kazinczy Ferenc levelezése. Második kötet — n. — Rígal E.: Alexander Hardy et le théâtre français à la fin du XVI. et au commencement du XVII. siècle. — r. — Bubic Zsigmond: Cornaro Frigyes, velencei követ jelentése Buda várának 1686-ban történt ostromáról és visszavételéről. — d. — Jókai Mór: A tengerszemű hölgy. Regény. — i. — Nyitl levél a szerkesztőhöz. — Lederer Bélától. — Hibaigazítás.
Megjelen évenként 12-szer 10 ívnyi háv füzetekben. Előfizetési ára bérmentes külfölddel egész évre 12 frt, félévre 6 frt.
Franklin-Társulat
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

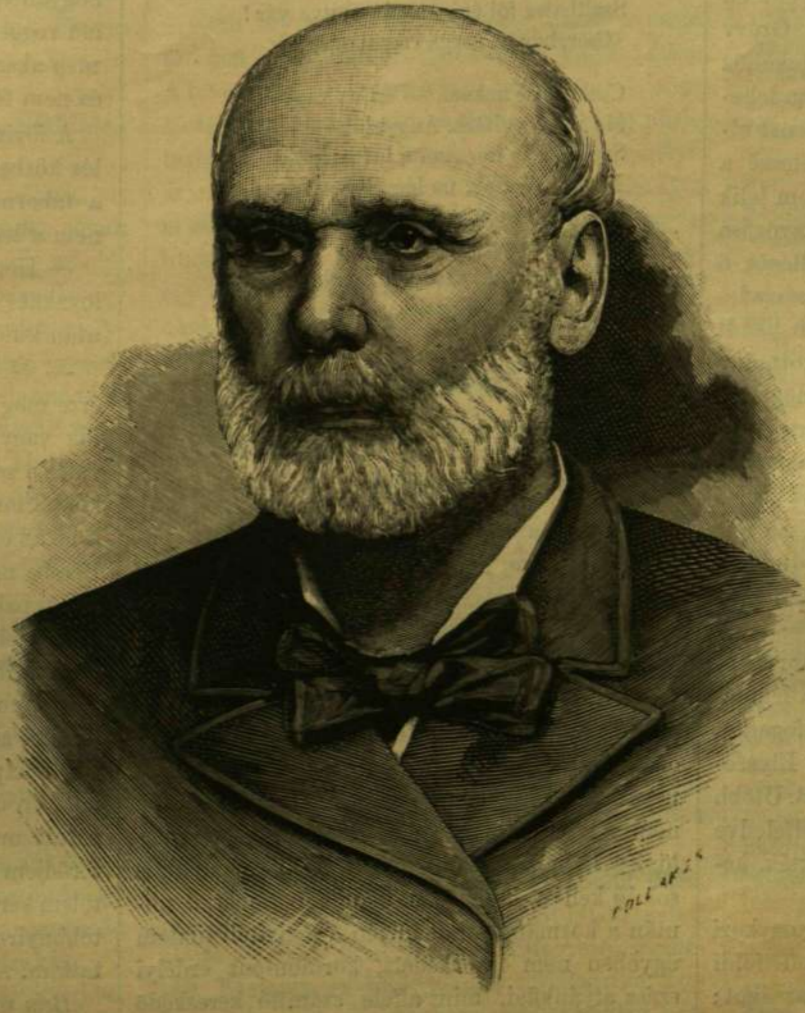
37. SZÁM. 1891. BUDAPEST, SZEPTEMBER 13. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt fél évre — 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre — 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt félévre — 3 • Külföldi előfizetésekre a postaiag meghatározott viládfi is csatlakodó

GRÉVY GYULA.
1813—1891.
A z a férfi, kinek e hó 9-ikén Mont-sous-Vaudreyben történt elhunytát jelenti a táviró, négy év óta azok közé a csendes emberek közé tartozott, a kirkül senki nem beszél, holott megelőzőleg világtörténeti szerep jutott neki. Grévy Gyula, az 1878—1887 közötti időszakban a francia köztársaság elnöke, meggyőződés szerinti republikánus volt, fölrüházva a republikánusok erényeivel, de híján azok hibáinak. Hazaszerető, szigorú erkölcsű, egyszerű életmódú, de higgadt, megfontoló, minden túlzástól és heveskedéstől idegen. Kár, hogy a republikánusok nagy erényét, az erkölcsbeli szigorúságot, csupán önmagával szemben gyakorolta; szívósága, mely nem engedte, hogy másokkal szemben is hasonlóképp járjon el, gyengeséggé fajult. S ez okozta vesztét. Még emlékezhetünk, hogy a balszerencse egy Wilson nevű vövel verte meg, a ki az államfővel való közeli viszonyát, a hatalmon levőkkel való összeköttetéseit önző, haszonleső célokra zsákmányolta ki, s oly botrányos üzelmekbe keveredett, hogy, midőn utólrte az igazságszolgáltatás sujtoló keze, annak sulya nem csupán őt érte, hanem halálos csapást mért azokra is, a kiket ez üzelmek türesével vagy épen elnézésével vádolt a közvélemény.

azonban nem teheti a történelmet igaztalaná érdemei iránt. Ez érdemek, különösen a köztársaság megszilárdítása körül, kétségkívül nagyok. S nem is szorítkoznak pusztán elnökösödésének idejére. Ő már 1848-ban betereszté az ő róla nevezett javaslatot, melynek lényege abban állt, hogy a francia köztársaság ne válasszon örökös elnököt, vagy legalább ezt az állást ne általános népszavazással, hanem a nemzetgyűlés többsége által töltsse be, s tegye akármikor megszüntethetővé, s a végrehajtó hatalmat ruházza a felelős kormányra. S az 1848-iki republikánusoknak elég okuk volt megbánni, hogy ezt az indítványt el nem fogadták, midőn utóbb az elnökké választott Napoleon Lajos, a suffrage universelle segítségével a köztársaságot megbuktatá s magát császárnak választatá.
De később, Mac Mahon elnöksége alatt is főként a Grévy éberségének volt köszönhető, hogy

Chambord gróf trónra juttatásának kísérlete, még mielőtt a végrehajtás stádiumába jutott volna, meghiusult. Kilenc évig tartó elnöksége alatt pedig két ízben menté meg Franciaország s vele talán a világrész békéjét; egyszer Gambetta idejében, a mikor ez a revanche eszméjét oly megdondolatlannul terjeszté, hogy csak Grévy békepropagandája tartá vissza Németországot a fegyverfogástól; másodsor a Schnäbele-ügy idején, mikor Goblet, Freycinet, Boulanger és még két miniszter a hadsereg mozgósítását már el is határozták s Grévynek, mint elnöknek, határozott tiltakozásra kellett hozzá, hogy a nevezett kísérlet meg ne essék.
Grévy nem volt valami ragyogó tünemény Franciaország újabb történetek egén, de szelíd fénnyé jótékony hatással volt nemzetére s különösen abban az időben, midőn a fözlaklatott szenvedélyek uralmának fölülkerekedésétől minden pillanatban tartani lehetett, egy oly mérséklő és engesztelő szellem, mint az övé, valóságos szükségesség volt Franciaország életén.
Grévy Gyula élete nem ismeretlen e lapok olvasói előtt. Több ízben volt alkalmunk bemutatni arczképével együtt. Ez alkalommal tehát ez életpályának csak főbb vonásaira s az utóbb történetekre szorítkozhatunk. Grévy 1813-ban, aug. 15-ikén a Jura-departmentnak ugyanazon helységében született, a melyikben most, a világtól visszavonulva, örök álomra hunyta szemét. Egyszerű földmívelő szülőknek volt a gyermeke, de korán nyilatkozó tehetsége megnyitá előtte a tudományos pályát, Párisban elvégezte a jogot s 1837-ben már ügyvéd volt, még pedig csakhamar a legkeresettebbek egyike, ki különösen a politikailag üldözöttek védelmében alapítá meg hírnevét. Az 1848-ki forradalom idején Ledru-Rollin kinevezte szülő-megyéje kormánybiztosává, hol annyira megnyerte a rokonszenvet, hogy az alkotmányozó nemzetgyűlésbe képviselőnek választották. E minőségében tette már említett híres indítványát, mely

GRÉVY GYULA.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapesten (Egyetem-utca 4. sz.) megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:
PASTEINER GYULA.
A MŰVÉSZETEK TÖRTÉNETE.
A LEGRÉGIBB IDŐKTŐL NAPJAINKIG.
352 ábra a szövegben.
MÁSODIK VÁLTOZATLAN KIADÁS.
Eddig megjelent az I—X. füzet. — Ára egyenkint 60 kr.
A teljes munka folyó 1891. év végéig 10 füzetben egyenkint 5—6 iv terjedelemben fog megjelenni. Egyes füzetek nem kaphatók.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:
KERESKEDELMI SZÓTÁR
A M. T. AKADÉMIA ÁLTAL KIKÜLDÖTT SZAKBIZOTTSÁG KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL
SZERKESZTETTÉK
BALLAGI MÓR ÉS GYÖRGY ALADÁR.
A M. T. AKADÉMIA KIADASA.
I. NÉMET-MAGYAR RÉSZ.
Eddig megjelent az I—VII. füzet. — Ára egyenkint 40 kr.
Az egész munka (német-magyar és magyar-német rész) 50 iv terjedelemben f. 1891 év végéig fog megjelenni 10 füzetben. Egyes füzetek nem kaphatók.